

Bütün dünya işçileri birleşiniz

Aydınlık

Yıl: 4 Sayı: 29

İçtimai, terbiyevi, edebi aylık mecmuadır

1 kânunusani 1925

Münderecat

Türk köylüsünün kurtuluşu doktor şefik hüsnü

Köy meselesi idai

Ankara iki alman gazetecisi

Diyalektik nedir? Şevket Süreyya

Anarşizm Sadreddin Celal

Troçki'yi tenkid mütercimi – L. Hüsnü

Harici şüun kızıl diplomat

Ertuğrul Muhsin N. H.

Küre-i arzla mülakat burhan asaf

Resm-i geçit Nazım Hikmet

Yeni Resim ve Yeni Bir Ressam Nazım Hikmet

Dahili şüun . . .

Mecmuayı her ayın birinci günü bilumum kitapçılarda arayınız

İdarehane: bab-1 âli caddesinde Orhan Bey hanında aydınlık mecmuası

Tevzi merkezi: bab-1 âli caddesinde cemiyet kütüphanesi

Fiyatı 10 kuruştur

Dâhili Şüun

Memleketimizde Gençlik Kımıldanıyor!

Bu son ay içinde, Türkiye'nin belli başlı bütün şehirleri yepyeni bir gençlik hareketiyle sarsıldı. . . Senelerden beri uyuşuk ve uykulu bir hayat geçiren memleket gençliğinin böyle birdenbire harekete geçmesi hem şayan-ı dikkat, hem de sevinçli bir hadisedir. . . “Aydınlık” şüphesiz bu hareketi kaydetmeden geçemez. . .

Her inkılabi hareketi, iktisadi hadiseler doğurur. Bizdeki gençlik hareketleri de iktisadi zaruretlerin doğurduğu neticelerdir.

Darülfünun Nümayişi

Darülfünun gençliğinin, on seneden beri ilk defa yaptığı şuurlu bir hareket bir silkinmedir. . Teşebbüs, her zaman inkılâpçı olan tıp fakültesinden gelmekle beraber bütün fakültelerin bunu benimseyişi, hareketi, bir “darülfünun nümayişi” şekline kalb etmiştir.

İstanbul Türk darülfünun talebeleri, senelerden beri kendilerini soyan düşman bir ecnebi kumpanyasına karşı harekete geçtikleri zaman bunun her tarafta müzaheret göreceğine katiyetle emindiler. . . Böyle kati bir itimad beslememeleri için sebep de yoktu. . . Çanakkale’de, Sina’da, Kafkasya’da, Sakarya’da binlerce kurban veren bu darülfünun gençleri değil mi idi? Bu kumpanyaları temsil eden orduları memleket sokmamak için na-mütenahi ve seve seve kan döken yine bu darülfünun gençliği idi! Gençlik bunları düşündü. . ve hiç tereddüd etmeden hareket yaptı. . Hükümetin de buna kuvvetle müzaheret edeceğine şiddetle kaniydi. . Fakat darülfünun gençliğinin Çanakkale kurbanları düşünülmedi!

* *

Muallimlerin Grev Teşebbüsü

İlk tedrisat muallimlerinde son günlerde yine bir kımıldanma hareketi görülüyor. . . Midelerde açlık başladığı dakikalarda feryad da başlıyor. . . Şüphesiz, bütün mekteplerde ilk tedrisat muallimlerinin iktisadi vaziyetleri çok fenadır, fakat hiç bir yerde, memleketin diğer köşelerinde bile, İstanbul’da olduğu kadar feci değildir. Bugün İstanbul’da muallim arkadaşlarımızın büyük bir kısmının aldığı 600 kuruş maaşla, hatta bekâr bir insanın dahi ölmeyecek kadar yaşaması mümkün değildir. . Buna rağmen, en büyük fedakârlıklar, cumhuriyet idealinin, çocuklarımızı ruhlarında tasfiyesi, cehle, irtica ve taassuba karşı mücadele. . . Derd-i maişet, bir kâbus-ı bela gibi üzerlerine çökmüş olan bu bedbahtlardan bekleniyor.

Fakat asıl teessüf olunacak nokta şudur ki; bizzat alakadarlar bu vaziyetten kurtulmak için nasıl hareket etmek lazım geldiğini sarahaten takip edememişlerdir; çünkü onların kendilerinin iktisadi vaziyetleri hakkında sarih ve kati fikirleri yoktur. bu münasebetle, bugün cereyan etmiş gibi hatırlıyoruz ki; bir kaç sene evvel toplanan muallimler kongresinde, muallimlerin de birer (proleter – dimağ işçisi) oldukları ve buna göre hareket etmeleri lüzumu kendilerine söylendiği zaman, derhal her taraftan hücumla

Sonu kabın öteki sahifesindedir.

[resim var]

Türk Köylüsünün Kurtuluşu

Köylülerimiz ve işçilerimiz elele, omuz omuza vererek hareket etmelidirler.

Sıkı bir tarzda birleşmezlerse, hazır yiyici tufeyliler sınıfı, daha uzun zamanlar, onların sırtından keyif sürecektir.

Son on beş sene zarfında Türkiye’de birçok içtimai hareketler oldu. Bu hareketlere gafil bir unsur olarak, işçi sınıfı da bazen katıldı. Fakat Türk köylüsü bugüne kadar yerden bile kımıldamadı. Bütün vekayi, bütün inkılablar, cemiyetimizin yegâne sağlam istinadgâhı olan köylü sınıfının m’avyt[*muaveneti olmalı*] ve müzaheretini haricinde cereyan etti. Onun hakkı hiç bir zaman mevzu-ı bahs olmadı. Köylü, yalnız candan ve canı kadar sevdiği parasından fedakârlık yapması icab ettiği zaman harekete geliyordu. Hududları beklemek ve devlet hazinesini doldurmak vazifeleri olan bugün bir inhisar gibi onun sırtına yüklenmiştir. Sultanlar hal’ edildi; hükümetler devrildi; fırkalar fırkaları takip etti; böbürlene böbürlene “inkılab” tesmiye ettiğimiz değişiklikler oldu. . . Köy iktisadiyatı ve köy ahali, bunlardan zerre kadar müteessir olmadı. Köylünün vaziyeti berbadlaşmakta devam etti.

Çünkü teknil kaynaşmalar, çarpışmalar, bilfiil veya bil-kuvve memlekete hâkim olan mümtaz sınıflar beyninde oluyordu. Ve münazaa mevzuu daima köylünün postu idi. Bugün de odur. Neticede hangi taraf yenilirse yenilsin, yeni hükümet şekli ne olursa olsun, masarifi ödemeye mecbur olan hep köylüdür. Bu vaziyet, köylü bizzat teşkilatlandığı, kendi öz menfaatleri için usul dairesinde mücadeleye giriştiği gün ancak nihayet bulacak; ve ancak teşkilatlı köylü ve işçi kitleleri elele vererek bizzat doğrudan doğruya hakimiyet haklarını istimal etmeye muvaffak oldukları zaman kurtuluş yoluna ayak basılmış olacaklardır. Köylünün ve köylü ile beraber işten baş kaldıramayan bütün muzdarip halkın; bin zahmetle, bizzat tabiatın koynundan çekip çıkardıkları nimetleri benimsemek itiyadında olanlardan, dertlerine derman, yaralarına merhem beklemeleri kadar abes bir şey tasavvur edilemez. Köylünün uyanması bizim burjuva tesmiye ettiğimiz hazır yiyici büyük servet sahipleri için, kâşanelerinin yıkılması, sınıflarının dağılması, hâkimiyetlerinin elden gitmesi demektir. Çalışanları sefaletten kurtarmak şöyle dursun; bu imtiyazlılar, ellerinden gelse milleti – köylü ve işçi sınıflarını – soluk aldırmaksızın, geceli gündüzlü işletecek; kendilerini toplamalarına, perişanlıklarına çare aramalarına, mani olacaklardı. Fakat, harbi umumi hezimet, Türkiye’yi, baş döndürücü bir uçurumun kenarına sürüklediği zaman Türk burjuvazisi ne yapacağını şaşırmişti. Memleketi itilaf emperyalizminin tasallutundan kurtarmak ve ecnebi sermayenin çizmeleri altından yakayı sıyırmak, inhilale duçar olan bu sınıfın yalnız başına intaç edeceği bir iş değildi. Hissiyatı galeyana gelen köylünün serbest idaresine müracaat etmeden, bu hayat memmat savaşına atılmak beyhude olacağını, haki sınıfa mensup paşalar ve beyler anladılar.

Artık bir sahip, bir efendi etvarıyla değil, gönül rızasıyla kabul edilmiş bir kılavuz gibi, Anadolu köylüsünün başına geçtiler. Ve esasen bu sefer birinci defa olarak köylü öz menfaatleri için dövüşüyor ve bunu seziyordu. Fakat paşalar, beyler, hâkimiyetlerini imtiyazlarını kaptırmamak için mücadeleye giriştikleri halde; köylü iki kat ezilmemek, hem ecnebi sermayedarlarını, hem yerli burjuvaları doyurmaya mahkûm olmamak için şahlanmıştı. [776] istiklal namı altında muhtelif sınıfların böyle başka başka gayeler takip ettiklerini o sırada,

köylünün dumanlı gözleri, müfekkire¹si seçemezdi. Buna meydan da bırakılmamıştı. Zira burjuvazi sınıfı, menfaati icabı, bütün millet efradının, tecavüze uğrayan müşterek vatani, müşterek hakları müdafaa ettikleri ve herkesin mücadelede aynı derecede alakadar olduğu kanaatini her vasıta ile kuvvetlendirmeye çalışmıştı.

Yalnız, istiklal harbini kazanan işçi ve köylü kitlelerine karşı, böylece Anadolu mücahidleri bir taahhüd altına girmiş oluyorlardı. Bu taahhüdü ifa ettikleri zehabını uyandırmak mecburiyeti vardı, bunun için de onlara sınıf farklarının mevcudiyetini his ettirmemek, kasabalı Anadolu zenginlerinin hâkim sınıf mevkiine geçmelerini, geniş halk kitlelerinin iktidara yükselmesi şeklinde göstermek lazımdı. Yeni hâkim sınıfın müzaheretleriyle, irticaa ve hükümdarlığa karşı, siyasi burjuva inkılâbını yapan askeri ve mülki bürokratlar tarafından takip edilen halkçılık ve ıslahatçılık politikasını bu zaruret doğurmuştur.

Geçmişteki vaziyeti göz önüne getirirsek, yapılan inkılab ve ıslahat, köylü için iyiliğe doğru bir adım add olunabilir. Hakikati daha iyi ifade etmek için köylü, inkişafına eskisinden biraz daha müsaid bir şekl-i idare muvacehesindedir, demeliyiz. . . Yoksa müteferrik meselelerle meşgul olan ıslahatçılıktan Anadolu toprağını işleyenler lehine, müsbet ve maddi bir fayda beklemek hayalata kapılmaktır. Bu vadide halk fırkasının veya herhangi bir ileri burjuva fırkasının kat edebileceği mesafe gayet kısadır. Zira yapılan ıslahat ile bir an gelir ki, temsil ettikleri burjuva sınıflarının menfaatleri ciddi bir surette haleldar olmaya başlar. Cezri tedbirler, zahiren köylü lehine kanunlar bu dakikadan bil-itibar durur, işlemez olur. Bir basit misal ile fikrimizi izah edelim: bugünkü cumhuriyet hükümeti, aşar yerine yeni bir vergi usulü ikame etmek üzeredir. Bu usul ile hiç olmazsa fakir köylünün yediği ve hayvanatına yedirdiği mahsulât vergiye tabi olmayacaktır. Bu şüphesiz ufak bir iyiliktir. Yalnız pazara çıkan hububat ve sair zirai mahsulâtta bir resim alınacaktır. Yapılan tahminlere göre bu suretle aşarın verdiği kırk milyon yerine yirmi beş milyon kadar varidat, devlet hazinesine girecektir. Demek oluyor ki, hükümet başka bir menbada bu on beş milyon lira eksigi tedarik etmeye mecbur olacaktır. Yapacağı şeyi şimdiden keşfedebiliriz. Doğrudan doğruya cibayet² olunan vergilerle zenginlerin kesesine müracaat cesaretinde bulunamayacağı için, ya başka nam altında bu parayı yine köylüden alacak; veya bir istihlak resmi şeklinde alel-umum yoksullardan tahsil edecektir. Böyle küçük miktarlar için bir hile-i şeriye bulmak kolaydır. Küçük köylünün büsbütün vergiden mafıv³ tutulduğunu, ücretli işçileri ezen temettü vergisinin ilga edildiğini ve hatta bazı memleketlerde yapıldığı gibi işçi ve köylü lehine, bazı masarif ihtiyarını icab eden kanunlar yapıldığını farz edelim. Bunlar bütçede öyle rahne⁴ler açar ki, onları kapatmak için lazım gelen fedakârlığı hiç bir burjuva hükümeti, sermayedarlar sınıfından talep etmeye cesaret edemez. Ve ekseriya bu paraları, görünüşte daha hafif şekillerde yine halk kitlelerinden – ve bilhassa köylülerden – toplamaya mecbur olur. Bu şerait tahakkuk edince, ısla[ha]tçılık adi bir göz boya[yı]cılıktan, hokkabazlıktan başka bir şey değildir.

Halkçılarımızın köylü sınıfını tatmin etmelerine, daha mühim, diğer bir içtimai sebebin mani olacağını, bugünden tahmin edebiliriz. Hal-i hazır hükümet ve hükümet fırkası sarahaten bir himayeci ve inhisarcı siyaset takip ediyor. Geniş mikyasta ve sağlam bir usul ve program

¹ Düşünme gücü ve kuvveti.

² Tahsil.

³ Bağışlanmış.

⁴ Gedik, yara.

dâhilinde tatbik edilmek şartıyla, bu siyaseti tezvic[tervic ???] ettiğimizi, muhtelif fırsatlarda söylemiştik. Fakat bu mikyasta bir devletçilik yapmak bir burjuva hükümetinin kârı değildir. Bizde henüz küçük Anadolu burjuvazisi vaziyete hâkimdir. Ve himayecilik ve inhisarcılık, köylünün olduğu gibi onun da menfaatine uyuyor. Maatteessüf içinde yaşadığımız büyük sermayedarlık devrinde, orta sınıfların uzun müddet iktidar makamını muhafaza etmeleri çok güçtür. Böyle bir fırka iktidarda kalsa bile, muhakkak sonunda büyük sanayi ve ticaret burjuvazisinin arzu ettiği siyaseti tatbik eder. Biz de ittihad ve terakki için böyle olmuştu. Yarın halk fırkası ayn istihaleye uğrayacaktır.

Bakınız bu tahavvül ne suretle oluyor: hükümet başında olmanın verdiği kuvvet ve salahiyetle – zaten tabii hedefi daima daha yüksek derecelere erişmek olan – küçük ve orta sermayedarlardan bir kısmı cüretkârâne işlere atılır; süratle büyük bir mali kudret ihraz ederler. Artık onların menfaati iktisadiyatın kuyud ve şuruttan azade ve serbest olmasındadır. Bu gibiler mühim bir rol oynayabilmek için, mutlak bir tarzda ecnebi sermayesiyle teşrik-i mesai etmek mecburiyetinde bulunurlar. Bu vaziyette bulunan yerli sermayedarın ihtiyaçları, temennileri ecnebi sermayedarinkiler ile birleşir. Hükümet kendi taraftarlarının tazyikine maruz kalır. İnhisarcılıktan vazgeçmekte, emperyalist devletlerle, milletin zararına olarak, uzlaşmakta [...] kalır.

Bugünden büyük şehirlerimizdeki zengin burjuvazi bu vaziyette ve bu temayüldedir. Bundan naşi tesis ettikleri terakki-perver [777] cumhuriyet fırkasına mensup rical, köylü ve işçi sınıflarını tehdid eden, serbest iktisadiyata taraftar, devletçiliğe muhalif bir program etrafında mücadeleye atılmaktan çekinmiyor. Halk fırkası da bu iniş üzerindedir. Coşkun halkçılardan birçoğunun bugünkü haline bakılırsa, içtikleri inkılab şarabına epey menba suyu karışmış olduğuna hükmetmekte tereddüd edilmez. Bu küçük burjuva fırkasına mensup nüfuzlu azanın sermayeleri arttığı nisbette, inkılâpçılığı azalacak; himayeciliğe nihayet vermek, ecnebi sermayesiyle uzlaşmak, eski iktisadi usullere ricat etmek için gayet mükemmel vesileler bulunacak; bugün birbirine yumruk sallayan iki burjuva fırkası birbirinin kucağına atılacaktır. Belki arada, şahıslar üzerinde, çetin münakaşalar cereyan edecek kavgalar gürültüler olacak; fakat derin prensip ihtilafları, aynı sınıfın bu iki kanadını hiç bir zaman birbirinden ayırmayacaktır. Bu sebeple biz bir kaç haftadan beri şahidi olduğumuz küskünlüklere, atıp tutmalara bir cilve, bir oyun suni bir ihtilat nazarıyla bakıyoruz.

* * *

Türk köylüsü inkılâbın kazandırdığı hakları ve eski hükümet şekillerine nazaran kendisi için daha pek çok hayırlı olan cumhuriyet idaresini, herhangi bir hücumu karşı müdafaa etmekte menfaattardır. Fakat bizzat kendisi teşkilatlanmazsa, cereyan edecek vekayie seyirci kalmaya mahkûm olacak, aleyhine birçok tedbirler ittihaz edildiğini görecektir. Mevcut burjuva fırkalarının müşterek bir gayeleri vardır. Temsil ettikleri sınıfı, ferdi mülkiyete müstenid bir sermayedarlıkla zenginleştirmek ve bil-vesile memleketin iktisadiyatını inkişaf ettirmek. . . Bugün hükümetin takip ettiği siyaset bu gayeye taban taban zıttır. Muhalif fırka bunun açıktan açığa tebdilini istiyor. Hükümet fırkası ise tükürdüğünü yalamamış olmak için, hissettirmeksizin tedrici bir tarzda bu ricatı yapmaya hazırlanıyor. Kabine tebeddülünden beri bu hareket başlamıştır bile. . . Ve bu çaresizdir.

Hâkim sınıf, her gün biraz daha sermaye biriktirmeye ve iktisadi bir tefevvuka malik olmaya mecburdur. Aksi takdirde mevkiini muhafaza edemez. Rakiplerine mahkûm olur. Memleketimiz gibi ferdi mülkiyet cari olan yerlerde, sermaye biriktirmek demek köylü ve işçi kitlelerinin yarattıkları kıymetlerden, sermayedarın kendisine mühim bir hisse ayırıp saklaması demektir. Bu maksadı temin etmek için, burjuva sınıfının yapmayacağı şey yoktur. Başımızdaki halkçı hükümeti bu mahiyette bir sınıf hükümetidir. İstihsal ve mübadele işlerinde vasıtalık edenlerin, köylü ve işçiyi azami derecede istismar etmelerini temin için en kestirme yolu araması; içinde kendi yaptığı ıslahatı hükümsüz bırakması pek tabiidir. Ve dünyanın bugünkü vaziyetinde, bizim gibi geri memleketlerde, beynelmilel sermayedarlık âleminde bir himaye temin etmedikçe, ferdi teşebbüslerle mühimce bir iş görmek imkansız olduğundan, Türk hükümetinin, yarın köylülerimizi ecnebi sermayenin de istismar etmesini kolaylaştıracağı muhakkaktır.

Görülüyor ki, köylü için şu veya bu fırkaya müzaheret etmek mevzu-ı bahs olamaz. O bazı esasları ve kendi lehinde bulduğu icraatı muhafaza ve idare ettirmek ve kendi sınıf menfaatlerine uygun bir tarzda, tam ve hakiki bir kurtuluşa kadar, inkılab hareketini ileri götürmek mecburiyetindedir. Burjuva sınıfının, yaptığına nedamet getirerek yaşatmaktan fariğ olduğu, birçok inkılabkâr teşebbüsleri, işçi sınıfıyla ittifak edecek olan teşkilatlı köylü sınıfı daha mükemmel, daha etraflı bir tarzda ve emsalsiz bir samimiyetle kuvveden fiile çıkarabilir ve bir mümtaz sınıfı değil, bütün milleti emperyalizm esaretinden kati surette kurtarabilir.

Köylü sınıfı çok dağınıktır. Terbiyevi vesaitten mahrumdur. Toplanması, harekete gelmesi çok güçtür. Köylü kardeşlerimizin feci vaziyetine dair kısım-ı mahsusumuzdaki ilmi tedkiki okuyanlar, kendilerini bir merkez etrafında cem etmekteki müşkülâtı takdir ederler. Bu gayr-ı müsaid şeraite mebni köylülerimizin teşkilatı ilk zamanlar zayıf olacak, kemiyet itibarıyla bir ehemmiyet ihraz etse bile, kendi başına bir iş görmek kabiliyetine malik bulunmayacaktır. Hâlbuki şehir işçilerinin vaziyeti bilakis tenevvür etmelerine, birleşmelerine, harekete gelmelerine fevkalade elverişliydi. Gayeler ve menfaatler hemen birbirinin aynı olduğu için, köylülerimiz işçi cemiyetlerinin rehberliğini ve pişdarlığını kabul etmeli; ila nihaye esir vaziyetinde kalmak istemezlerse, onlarla müttehidten tufeyliler sınıfına karşı mücadeleye girişmelidirler.

Gerçi köylülerimiz arasında henüz teşkilat namına hiç bir faaliyet yoktur. Fakat Anadolu'da ekmeğini topraktan çıkaranların kısım-ı azamı topraksızlıktan muzdarip olduklarından, derhal buna bir çare bulunmasını istemekte haklıdırlar. Müteazzi bir kuvvet meydana çıkması ve mücadele etmesi beklenecek olsa birçok aileler mahv u perişan olmak tehlikesine maruz kalacaklardı. Buna mebni alakadar kitlelerin, karar vermek salahiyetini haiz olanları, doğrudan doğruya müstacel icraata sevk için tazyik etmeleri elzemdir.

Büyük arazi ve çiftliklerin müsadere ve istimlâki ve toprağı olmayan veya az gelen yoksul köylülere bila-bedel taksimi. . .

Şiarını iki ay evvel aydınlık mecmuası ileriye sürmüştü. Bütün köylülerimiz ilk içtimai dilediklerinin bu olduğunu her fırsatta bir araya geldikçe, bir ağızdan ilan etmelidirler.

27 Kânunuevvel 924

Doktor

Şefik Hüsnü

TÜSTAV

Köylü Meselesi

Matbuat ara sıra köylülerden, aşardan, pek nadir olarak marabadan rençberlerden, derebeyliklerinin mevcudiyetinden, hatta “umma” isminde bir de vergi toplandığından, nihayet pek, ama pek seyrek olarak büsbütün topraksız köylülerden bahseder. Fakat bu bahsediş bir sistem altında ve takip edilen içtimai – siyasi bir maksad için değil, gelişi güzel elde edilmiş bir istihbar kabilindedir. Biz köylü meselesini esaslı bir surette tedkik etmek, istilzam ettiği müstacel inkılâbî tedbirleri göstermek ve emekçi kitlelerini, şehir amelesini bu tedbirleri müdafaaya davet etmek isteriz.

Köylü meselesini hal için tedkikine müracaat olunacak esaslar şunlardır:

1) toprak ve zirai istihsal aletleri, canlı cansız demirbaş üzerine mülkiyet; 2) zirai istismar usulleri; 3) zirai vergiler ve köy ve nahiyeye bütçeleri. . . Yani biz şunu araştıracağız: memleketimizde topraktan istifade hangi hukuku ve fiili şeraitle mümkündür. Toprakta maada zirai istihsal aletleri ve zirai hayvanlar ne miktarlarda, kimlerin elindedir? Toprakta yetiştirilen servetten; çalışan, emek çeken kitlelerin hissesi neden ibarettir? Çalışmayan mütegalib unsurların eline hangi kısım geçiyor? Hükümetin bütçesi bundan ne kadar istifade ediyor, buna mukabil ise köylüyü ne kadar istifade ettiriyor; sözün kısası: derebeyleri, mütegalibe, arazi sahipleri, evkaf, hükümet, köylünün sırtından ne alıyor, köylüye ne bırakıyor ve ne veriyor? Bundan sonra, köylünün ağır vaziyeti yüzünden memleketin nüfusça ve medeniyetçe ne zayi ettiğini de düşüneceğiz. Biz ancak böyle bir tetkikten sonra köylü meselesinin halli hakkında müstacel veya nihai inkılâbi veya ıslahî tedbirler gösterebileceğiz.

Toprak üzerine mülkiyet – kanunlarımızda toprak üzerine, mülkiyet değil, tasarruf esastır. Yani toprak umum milletin malı, mülkü sayılır ve umum millet ondan bir anane dairesinde istifade eder. Bu hakka istinaden milletın siyasi mümessili, şahsi hâkimiyet müessesesi demek olan devlet üç sene işlenmemiş toprağı eski sahibinden alır, “bila-bedel” başkasına verirdi, toprağın işlenmemiş kalmamasına dikkat ederdi. Toprak yalnız evlada intikal ederdi. Toprağın satılması, kiraya verilmesi, bağışlanması caiz değildi. Bu hükümler yalnız toprak içindi. Üstüne dikilen bina ve ağaç, sa’y ile vücuda getirilen evler, meyve bahçeleri ve bağlar üzerinde tam bir mülkiyet cereyan ederdi. Bu kısa makalede izahı mümkün olmayan sebepler toprak üzerine daha geniş irsi ve şahsi tasarruf hukuku tesis ettirdi, kanunen toprak milletın malı, mülkü olmak esası baki kalmakla beraber fiilen hakiki bir mülkiyet hakkı vücuda geldi. 1255 (1872) fermanından sonra hükümetin işlenmemiş toprakları sahiplerinden alıp topraksızlara verdiği, toprağın satılmasına, terhin edilmesine mani olduğu vaki değildir. O halde bu müesses vaziyeti değiştirecek bir fırka ve onun hükümeti, kanunun lafzı müsaadesinden ziyade inkılâbi bir tedbire istinad etmesi lazım gelir. Yani biz memleketimizde toprak üzerine mülkiyet hakkının bilfiil teessüs etmiş olduğunu kaydetmek, [779] ve gerek arazi sahiplerinin gerek diğer burjuvazi tabakalarının bu mülkiyet hakkını takyid değil tevsi ve itlaka mail olduğunu nazara almak mecburiyetindeyiz.

Bir de mülkiyet hakkının bu şahsi şeklinden başka bir de müessesevi, son derece muğlâk diğer bir tasarruf esasının yerleştiği malumdur, o da “vakıf” usul-i mülkiyettir. 3 Mart 1923 inkılâbı bu istismar tarzına bir darbe indirir gibi göründü, fakat hakikatte evkafi kurun-ı vustanın diğer müesseseleri – medreselerle şer’i mahkemeler gibi tasfiye etmekten çok uzak kaldı, onu sadece devletleştirdi, yani hazine menfaatine o köhne müessesenin müktesep istismar

haklarını ika etti. Hatta bu kadarını da yapmadı, vakıfların vereselerinin, mütevelliler ve [...] namıyla tarihimizde tahribkâr bir rol oynayan, medeni inkişafımıza büyük bir engel olan tufeylilerin dahi müktesep haklarını tanıdı, bu yüzden bütçeye ağır bir yük de yükletti.

Üçüncü bir şekil olarak “derebeylik” namını verdiğimiz şekle de işaret etmeliyiz. Fetihden beri sultan selim tarafından ika olunan bu tufeyliyet şekline ne Tanzimat, ne meşrutiyet, ne 3 Mart inkılâbı dokunabilmiştir. Yalnız İsmet Paşa kabinesi, Zekai ve Şükrü Kaya beylerin ziraat vekâletleri zamanında, topraksızlara toprak vermek için zirai bir programa malik olduğunu ilan etmişti, bir de bazı halkçı mebuslar Anadolu’nun şark kısmını derebeylikten kurtarmak ve demokrasiye isal etmek lüzumundan bahsetti. İsmet paşa kabinesinin şarki ve garbi Anadolu’yu şimendiferlerle bağlamak siyasetini de bu derebeyliği ilga programına atfetmek isteriz. “Cumhuriyet” gazetesinin gayur⁵ ve müdekkik⁶ seyyar muhabirini bilhassa şarki Anadolu’da dolaştırmasını, muhataralara katlanarak derebeyliğin nasıl mühlük⁷ bir karha⁸ olduğunu tasvir ettirmesini de halkçıların bu istikamette bir inkılabi hatve atmak niyetinde oldukları namına ve inkılab lehine kaydetmiştik. Bunun için Fethi Bey programının bu noktaya ait hiç bir sözü ihtiva etmemesi inkılâbın ikmaline sınıfı menfaatleri iktizası olarak bütün kuvvetleriyle taraftar emekçi kitleleri için son derece şayan-ı teessüftür. Nazarımızda, namına aldanarak liberal ve terakki-perver değil halis muhlis oportunist bir burjuvazi fırkası olan terakki-perver fırkadan ise derebeyliği ilga gibi bir inkılâpçılığın beklemek tabii abestir. İşte resmen ilan ettikleri program da meydanda. Buna dair tek bir söz bile yok.

Şimdi biz, memleketimizde toprak üzerine mülkiyet hakkının muhtelif şekillerini gözden geçirdikten sonra toprağın tevzii üzerinde biraz tevakkuf edelim, yani hangi sınıfların ve ferdlerin ne miktarda toprağa malik olduğunu araştıralım.

Toprağın ne nisbette muhtelif zürra tabakaları arasında tevezzü⁹ ettiği hakkında istatistik malumatı elimizde ancak 1325 (1909) senesine aid bazı rakamlar vardır. Bunlara nazaran yalnız Anadolu’nun – Erzurum yaylasıyla cezire-i ulya¹⁰ ve İstanbul – Edirne mıntıkası hariç – çiftçilikle meşgul ailelerin miktarı (900) bini tecavüz ediyordu. Bunlar arasında toprak şu suretle tevezzü ederdi.

1) bir hektardan (10 dönümden) noksan toprağa malik olan aileler (fakir köylüler) % 28

2) bir hektardan fazla, 4,5 hektardan (50 dönümden) noksan toprağa malik olan aileler (orta halli köylüler) % 49

3) 50 dönümden fazla toprağa malik olan aileler (ağalar) % 23

100

⁵ Çalışkan.

⁶ İnceleyen.

⁷ Öldürücü.

⁸ Yara, ülser.

⁹ Dağılma.

¹⁰ Büyük ada.

Büsbütün topraksızların, rençber ve marabaların [murabaa¹¹cıların] nisbeti gösterilmediği gibi 3 üncü makule içinde en zengin tabakayı, beyler tabakasını teşkil edenlerin ne nisbette olduğu tayin olunamıyor ve ellerinde [780] ne miktarda toprak temerküz ettiği kale alınmıyor. Hâlbuki bunun ehemmiyet-i içtimaiyesi pek büyüktür. Anadolu'nun muhtelif mıntıklarında uzun zamanlar ikamet edip bazı tetebbuat icra etmiş bir zatın bize verdiği müteferrik malumata göre çiftçi nüfusun % 1'den az bir mütegalibe güruhu vardır ki, her biri 100-500 dönümden fazla toprağa ve bununla mütenasip menkul sermayeye maliktir; bu makûlenin serveti harb-i umumiden beri, fakir ve orta halli çiftçinin aleyhine olarak mühim mikyasta artmıştır. Ağaların da yüksek ve pek mahdud bir tabakası daha ziyade sivrilerek beyler sırasına geçmiştir.

Tarz-ı istismara gelince, bu hususta kati malumat yok ise de, muhakkak olarak malumdur ki, Anadolu'da arazi sahiplerinin bizzat, sermayedarlık sistemiyle icra-yı ziraat etmesinden ziyade maraba ve icar tarz-ı istismarları terakki etmektedir. Marabaların, ortakçılardan ekseriya – topraktan maada – hayvanatı, aletleri, makineleri, tohumluğu hatta meskeni yoktur. Marabalar (murabaacılar) Anadolu'nun hakiki serfleri vardır. Bazı burjuva gazetecilerin bu bedbaht sınıf hakkında tahkir-amiz tabirler kullandığını görüyoruz. Güya bu “hırsız herifler” “zavallı” arazi sahiplerinin “hakkını” ketm edermiş, onlara cüzi bir hisse ayırmış! Fakat yirmi otuz ve daha ziyade marabanın her birinden alınan hisseler ne kadar cüzi olursa olsun yekûnunun bir kaç maraba ailesine düşen hisseden fazla olduğu düşünülmemek istenilmiyor. Arazi sahibi bir kere ortadan hayvanı için sapanı için, tohumluğu için hisse ayırdıktan maada “miri” yi de bol bol, jandaram ve mültezim payıyla beraber, yine ortadan tefrik eder, ne kalırsa onun da yarısını alır; gazeteci beyler ise tetkiksiz bu paylaşmayı “zavallı” mal sahibinin ziyanına kaydederler.

Şarki Anadolu'da bir derebeyliğin hüküm sürdüğünü biliyoruz. Merhum Gökâlp geçen sene bu havalideki derebeyliğin tasfiyesini, hem müstacelen, inkılâpçılara tavsiye ediyordu. “Cumhuriyet” gazetesinin gayur seyyar muhabiri de bize bu tufeyli feodal unsurun irticakâr mahiyeti hakkında vazih bir fikir verdi. Her birinin 10, 20 hatta 100 “para köyü” olan bu derebeylerinin “umma” namıyla keyfi bir vergi topladığını ve marabalarının, köylülerinin elinde ve avucunda ne varsa hepsine istediği gibi tasarruf ettiğini. İlme irfana değil sadece okumaya yazmaya düşman kesildiğini. . . ilh öğreniyoruz. Türkiye cumhuriyetinin hür vatandaşlarının mühim bir yekûnunu teşkil eden bu müstahsil ve emekçi köy kitlelerinin şu elim hali karşısında elbette şehir emekçileri lakayd kalamaz. Anadolu'nun şarkında 180 bin kilometre murabbâi vüsatındaki koca bir ülke dâhilinde böyle bir derebeylik hüküm sürdükçe, bir kaç yüz bin köy müstahsili, rençber, maraba sırf (toprak kölesi) müşâbehesinde bulundukça şehir emekçi kitleleri inkılâbı hitama ermiş nasıl sayabilir.

Verdiğimiz kısa malumattan tavazzuh ediyor ki, Türkiye cumhuriyetinin nüfus-ı umumiyesinden bir kaç yüz bin ailesini tamamıyla topraksız rençberler, bir kaç yüz bin ailesini derebeylerin zulüm ve kahrı altındaki toprak köleleri (serfler), Anadolu mütegalibesinin malikânelerinde çalışan marabalar, ortakçılar, kiracılar teşkil eder. Toprak sahibi olmak üzere 1909 istatistiğinde gösterilen yuvarlak hesap (1) milyon Anadolu çiftçi ailesinin % 28'i (280) bini hemen hemen topraksız bulunuyor ve maişetini temin için bazı ferdleri cüzi bir ücretle

¹¹ Yazlığa çıkmak üzere mukavele yapmak.

kollarının işçi kuvvetini satmaya muhtar kalıyor. Harb-i umumiden beri köylülerin vaziyeti asla iyileşmemiş, fenalaşmıştır. Buna, ziraat vekâleti mecmuasının 1 inci [781] numerosundan aldığımız şu ihşâ malumat en belîğ bir misaldir:

1913'te Türkiye'nin bugünkü 468 kazası dâhilinde yapılan hububat zeriyyatın mesaha¹²sı (38,783,608) dönüm iken 1923 – 1924 senesinde bu mesaha (28,852,565) dönüme tenezzül etmiş, yani % 26, 28 nisbetinde tenakus etmiştir. Bu tenakusun en büyük amili köylü sınıfının gittikçe fakirleşmesinden başka bir şey değildir. Gerçi bazı resmi makamlar tarafından bugünkü Türkiye'nin nüfusu 13 milyon raddesinde gösterildiğine göre 2,5 milyona kadar bir tenakus varsa da Lozan muahedesinden beri hariç unlarına karşı yüksek gümrük resimleri konmuş olduğundan hububat ziraatı hayli teşvik edilmektedir. Buna rağmen ancak % 18 nisbetindeki nüfus tenakusuna mukabil % 26,4 nisbetinde hububat ziraatı tenakus etmiştir. Bu tedenninin en büyük amili şüphesiz köylülerin kendi topraklarını ve bilhassa hayvanlarını ellerinden çıkarmaları, en iyi toprakların zenginler elinde teraküm etmesi, ortaklık ve icar tarz-ı istismarlarının artması olmuştur.

Gelecek makalemizde köylü meselesinin diğer cihetleriyle meşgul olacağız.

İbdaî

Haşiye¹³-taşra karilerimizden; köylülerin, rençberlerin, marabaların şikâyetlerini, ihtiyaçlarını, mütegalibenin gaddarca istismarını gazetemize yazmalarını rica ederiz.

Aydınlık:

Fakir köylülerin de aydınlığıdır!

¹² Genişlik.

¹³ Dip not.

İki alman gazetecisinin müşahede ve mülâhazaları:

Ankara

Türkiye'nin kurtuluş harbi

Leonid ve Fredrih

Münderecat:

Mukaddime

Yakın şarkta beş kuvvet

İngiltere'nin yakın şarkta tehdidleri

Yakın şarkta Fransa

Yakın şarkta Amerika ve petrol mücadelesi

Ankara ve Rusya

Ankara ve Türkiye

Yarının Türkiyesi

Türkiye'de proleter hareketi

Hatme – Lozan

Mukaddime

1922 senesi ağustos'unun başlangıcından eylül'ü nihayetine kadar Ankara'da idik. Umumi harpten evvel ve hatta 1917 senesine kadar; İstanbul'dan geçerek Anadolu'nun ortasında bulunan Ankara'ya Almanya'dan trenle bir kaç gün zarfında gitmek mümkün olduğu halde bizim seyahatimiz zamanlarında Ankara yolculuğu pek zor ve vesait-i nakliye pek rahatsız idi. Harp yüzünden her tarafta seyr-i sefain intizamını kaybetmişti. Ve biz bazen bu bazen şu limanda bir kaç gün veya tam bir hafta kalmaya ve beklemeye mecbur oluyorduk. Asıl zevkimize giden şey Ankara'ya giden karayollarında yük kamyonlarıyla yaptığımız yolculuktu. Anadolu'nun yüksek yayla ve steplerinden geçiyorduk. Kamyonumuz birçok defalar pan yapıyor [782] idi. Köylüler ve her tarafta gördüğümüz Ankara keçileri sanki bize hayretle bakıyorlar.

(1918) senesinden beri İngiltere emperyalizmi ile savaşıyan Ankara Türkiyesi ile, Almanya hiç bir münasebet tesisine cesaret edememiş ve bundan dolayı harpten sonra hiç bir alman Almanya'ya gelmemiş olduğu için burjuva Almanya nazarında yeni Türkiye tamamıyla mechul kalmıştı. Alman gazeteleri ancak İngiltere matbuatından aldıkları bir kaç kelime ve haber derc edebilmişlerdi. Kitabımızda maceralar ve ser-güzeştler arayanlar ve Ankara memleketinin doğusunda ve olgun bir hale gelişinde tarihi tetkikler aramak isteyenler hata etmiş olacaklardır. Belki, bizim maksadımız gördüklerimizi ve işittiklerimizi bildirmek ve bütün şarkta başlayan ihtilal ve inkılablara dair haberler vermektir. Ve bugün, biz alman komünistlerini alakadar eden cihet bu şark hareket ve ihtilallerinin beynelmilel inkılabdan bir parça olması ve bütün sermayedar dünyaya ve Almanya'ya da taalluku bulunması itibarıyladır. Çünkü bugün Ankara Avrupa'nın görmediğini görüyor ve Avrupa için karanlık olan şu cihet

Ankara için aydınlık bir hakikattir: Avrupa sermayedarlığı parçalanmakta ve inkıraz bulmaktadır.

Berlin: 1923 Kânunusani sonu

A. Fredrih ve Leonid

Yakın Şarkta Beş Kuvvet

Trabzon ağustos ortası 1922

Harpten evvel yakın şarkta ve Asya hududlarında birbirleriyle mücadele eden kuvvetleri saymak güç bir mesele değildi. Bu kuvvetler Anadolu'yu, Suriye'yi, İran'ı soymak ve Hind yoluna ve boğazlara hükümran olmak için çarpışan Avrupa'na emperyalist kuvvetleri idi. Kayser Almanya'sı ve çar Rusyası bu mücadeleden çekildikten sonra zannedildi ki İngiltere ve Fransa, bu iki rakip kuvvet yakın şarkta yalnız başına kalmışlardı.

Hâlbuki bugün Asya ülkelerinde her şey başka bir vaziyettedir. Mesele bir İngiltere ve Fransa müstemlekesi mevzuu olmakla kalmamıştır. Her iki rakibin yekdiğerinin şimdilik faaliyetini müşkülata uğratmak istemesi o kadar mühim bir keyfiyet değildir. Belki onların mücadelesi yeni bir inkişafı ihzar etmektedir. Bu inkişaf hem İngilizleri, hem Fransızları yakın şark ülkelerinden sürüp çıkaracaktır.

Yakın Şarkta Faal Olan Kuvvetler Nelerdir?

Evvel emirde yeni bir emperyalist kuvvet sahaya gelmiştir: müttehede-i Amerika'nın feyzli ve petrol menabii ile zengin toprağı Amerika'yı gayr-ı kabil-i mukavemet bir kuvvet haline getirmiştir. Amerika yeni bir metod ile sahaya çıkmaktadır. Emperyalist hırsın icabatını takip etmektedir. Mahreç pazarları, sermaye koyacak ülkeler, ham mal memleketleri ve her şeyden evvel petrol menbaları arıyor; fakat Amerika bu maksatlarını kapitülasyonsuz, ordusuz ve askeri vasıtalar kullanmaksızın elde etmeye savaşıyor. Dolar, Salib-i Ahmer, açlara yardım, kitab-ı mukaddes bütün yeni emperyalizmin pişdarlarıdır.

Asya ülkelerinde yeni bir kudret doğmuştur. Yerli bir burjuvazi kuvvet, milli gayeler takip eden, Pan-İslam'ın temayülleri olan ve ecnebi her türlü soyucu kuvvetlere karşı derin bir nefret besleyen bir unsur husule gelmiştir.

Bu nefret bilhassa en ziyade İngiltere 'ye karşıdır. Son zamanlarda bu yeni burjuvazi yakın şarkın bütün memleketlerinde, Türkiye'de, mısır'da, İran'da bütün şark [783] diyarlarında ecnebi sermayedarlığının yerine yerli, milli bir sermayedarlık tesis etmek istemektedir.

Fakat bu milli kurtuluş cidalinin altında diğerk bir kuvvet belirmektedir: yakın şarkın köylüleri derin uykularından uyanıyorlar, sermayedarlığın artan feyzi onların hayatlarını sarsıyor ve aynı zamanda sanayiin teessüs ve inkişafıyla amele sınıfı da vücuda geliyor. Her ikisi, amele ve köylüler ön Asya memleketlerini içtimai inkılâba kavuşturacak mümessillerdir.

Bir yeni kuvvet de muazzam tesiriyle Sovyet Rusya'sıdır. Rusya'nın ortaya çıkışı ve gayeleri emperyalist kuvvetlerden tamamıyla ayrıdır. Rusya emperyalizmin düşmanlarını, yeni milli burjuvaziyi, amele ve köylü kuvvetlerini her vasıta ile himaye etmek istemektedir.

Avrupa'nın eski devletleri, Amerika, milli burjuvazi, köylüler ve amele, Sovyet Rusya'sı bunlar yeni şarkta bugün yeni bir hayat yaratan beş kuvvettir.]

Belki, birkaç ticarethane acentesi, gazete muhabirleri şarktaki bu inkılâbı görmemektedirler. Fil-hakika sathi bir bakışla bakılırsa aynı örtülü şark kadınları, aynı küçük ve fakir dükkânlar, aynı camiler, aynı sefil ve harab evler sanki hiç değişmemişler. Fakat bilakis dikkatle mülâhaza olunursa her yerde İngiliz malına karşı nefret ve istihkarın ve Sovyet Rusya'sına karşı temayülatın mevcudiyeti ve köylü ve amelenin organizasyonlarını ikmale başladıklarını herkes görebilir. Bütün bunlar bugün yakın şarkta yeni başlayan hayat için bir kaç misal ve işarettir.

Sonu gelecek sayımızda

[resim var]

TÜSTAV

Felsefe:

Diyalektik Nedir! -3

Artık ihtizar anına gelmiş ferdlerde olduğu gibi, tarihi ömürlerini yaşamış olan sınıfların da içtimai telakkilerine, felsefi görüşlerine tam bir sükûn ve atalet endişesi hâkim olur.

Hadisatın esası “maddenin hareketi” dir. Hareket ise tezadlıdır.

Geçen numerodaki makalemizde “diyalektiğin” ne olduğunu anlatmış ve bazı esaslarını bildirmiştik. Diyalektik Marksizm nazariyatının istinadgâhı, Marksizm ise gerek tabii, gerek içtimai “hadise” lerin bir nevi telakki ve idraki tarzı oluyordu. Diyalektiğe göre ise hadisatın esasında; “maddenin hareketi” bulunur. Binaenaleyh Marksizm, hareket ve faaliyet ilmidir. Ve bunun içindir ki hareket ve faaliyetin bizatihi hamili olan, yeni bir hamle, yeni bir nizam-ı içtimai davasıyla, daima ileri merhaleler için mücadele eden “proletarya – amele sınıfı” Marksizm davasında kendi fikriyatını, kendi ilmini, kendi kader-i içtimaisini bulmuştur. Hâlbuki bugün için ömr-i tabiisini yaşayan beşerin terakkisinde artık bütün tarihi rollerini ikmal eden ve şimdi daha ileri hamlelere karşı bir mânia, bir tevakkuf ve irtica, unsuru olmaktan başka bir şey olmayan “burjuva – sermayedar” sınıfının fikriyatı ise hareket ve faaliyetin tamamıyla zıddını ifade eder. İşte biz, darülfünunun konferans [784] salonunda bu mürteci nizam-ı içtimainin sathi bir müdafii olan mösyö bogle'nin sözlerinde bu illeti sezmiş ve onun “cihan idealizme ricat [mi] ediyor?” sözlerine karşı:

Ölüm anına yaklaşan ferdler ekseriya manevi, dini hissiyata sarılırlar. İnkıraz günleri yaklaşan sınıflarda ekseriya esrarengiz telakkilere ve idealizme ricat ederler. Zamanımızda burjuvazi böyle bir hal yaşıyor!

Demiştik. Mazi ve hurafe olan idealizme karşı, hakikat ve şeniyet olan materyalizmin umdeleriyle bu davamızı teşrih ettik. Şimdi de aynı profesörün ve onun temsil ettiği sınıfın “sükûn” endişesine karşı diyalektiğin “hareket-i madde” bahsinde biraz duracağız.

Hadisatın esası “hareket-i madde” dir demiştik. Hadiseler herhangi esrarengiz bir iradenin cilveleriyle değil, bizzat maddenin kanunlarıyla husul bulurlar. İşte bu kanunların esas ve teselsülünde de “maddenin hareketi” bulunur. Hakikaten de ebedi olan “eşya” ve eşkal değil, eşyanın aslında olan “hareket” tir. Hareket şekilleri tekvin eder. Elektronların şu veya bu şekilde bir terekübü az çok devamlı bir manzara arz eden şekilleri vücuda getirir. Fakat bir taraftan ibda'¹⁴ edilen bu şekiller, bir tarafta daima tahrib edilirler, yani yeni şekillere doğru giderler. Binaenaleyh diyalektik sükûnsuz bir hareket kasteder. Bu gerek tabiat ve gerek cemiyette böyledir. Bize muvazene gibi görülen safhalar ancak birer intikali safhalardır. Bunun haricinde bir telakki, eşyanın sükûn halinde telakkisidir ki muhaldir. Eşya ve cemiyetler hal-i sükûnette birer merhale değil, na-mütenahi elektronların, na-mütenahi içtimai cüz-i ferd¹⁵lerin, na-mütenahi istikametlerdeki mübarezelerinin geçici birer merhalelerindirler. Binaenaleyh buradan da görülüyor ki kerihet¹⁶ demek, birbirine zıd kuvvetlerin ve mukavemetlerin neticesi demektir.

¹⁴ Yaratmak.

¹⁵ Vücuttan bir parça, atom.

¹⁶ Harpte şiddet, zahmetli olan.

Bu tezdad sistemi “maddenin hareketi” bahsinde diyalektiğin bütün ruhuna hâkimdir. İşte bu noktada der ki proletaryanın diyalektik mantığı, kilisyanın ve burjuvazinin klasik ve şekli mantığından ayrılır. Eski, klasik mantığın bilhassa üç mütearife¹⁷si vardır:

1-Bir hüküm ya müsbet olur.

2-Bir hüküm ya menfi olur.

3-Bir hüküm hem müsbet, hem menfi olamaz.

Eşyanın ve cemiyetlerin kyftleri[*keyfiyetleri olmalı*], vücudu, hassaları bahsinde bu birinci ve ikinci mütearifeler doğrudur. Hâlbuki “maddenin hareketi” mevzu-ı bahs olunca diyalektik üçüncü mütearifeden ayrılır.

Mesela maddenin hareketine bir misal olarak, bil-farz küre-i arzın hareketini alalım. Kürre-i arz var mıdır? Denilse burada dava, madde ve vücudi keyfiyete dairdir. Gerek klasik gerek diyalektik mantığın hükümleri sadece “evet!” şeklinde olacaktır. Fakat “şu anda küre-i arz mahrek¹⁸inin hangi noktasındadır?[]” Denilirse burada mesele maddenin hareketine taalluk ediyor demektir ve diyalektik mantık derhal klasik mantıktan ayrılır. Eski mantığa göre bunun cevabı “küre-i arz şu anda mahrekinin şu noktasındadır!” olacak. Hâlbuki diyalektik mantığa göre “küre-i arz şu anda mahrekinin hem falan noktasındadır, hem de değildir.” Şeklinde bulunacaktır. Çünkü bir cisim-i müteharrikin hareketi demek, bu cismin zamanın muayyen bir anında, aynı bir noktada hem bulunması, hem de bulunmaması demektir. Bunun aksi bir telakki hem bu cisim-i müteharrikin, hem de o cismi terki eden elektronların o an için sükûn ve ataletini kabul etmek demek olur. Bir camid¹⁹ madde için böyle olan bu hassa, bizzat hayat için de böyledir. Hayat; her şeyden evvel bir mevcudiyetin aynı zamanda hem o, hem de daha başka bir şey olmasındadır. Hayat; eşyanın ve hadisatın kendilerinde [785] meknuz olan, ebedi bir surette teselsül eden tezdadlardır. Bu tezdadların durduğu gün hayat nihayet bulur.

Hülâsa bu tezdadların, mukavemetlerin, mücadelelerin menbaı ilm-i haricîdedir. Biz tezdad fikrine madde ve hareket bahsi tarikiyle vasıl oluyoruz ve böylelikle âlem-i haricideki hakikat ve şeniyetleri ifade ediyoruz.

Diyalektiğin müteakip prensiplerini ihata edebilmek için madde ve hareket bahsini şöyle kısaca izaha lüzum gördük.

Fakat mösyö bogle ve onun temsil ettiği burjuva sınıfı için hareket, faaliyet, tezdad ve mücadele korkunç mevzulardır. Onların sosyalist hükümetleri Paris kapılarında Fransa’nın her köşesindeki Marksist felsefe kurslarını “komünist mektebi” diye müsellaah jandarmalarla baskına vermeyi ve bugünlerde, tamamıyla bir asır evvel kralların kendilerine karşı bulunduğu mevkide bulunuyorlar. Bugünün burjuvaları da, dünkü kralların akıbetine mahkûmdurlar.

-mabadi var-

Şevket Süreyya

“Troçki” nin Görüşlerini Tenkid

¹⁷ Meşhur, bilinen.

¹⁸ Yörünge.

¹⁹ Cansız, katı.

Geçen sene cereyan eden münakaşa

Geçen sene Rus komünist partisinde cereyan eden münakaşalarda ihtilal ihtimaliyatı hakkında mevcut pek mühim ihtilaflar meskût²⁰ geçmişti. Sovyet iktisadiyatındaki müşkülâtı iktiham etmek üzere ortaya sürülen muhtelif tesviye tarzlarında, Lenin'in Bolşevizm'i ile Troçki'ye mahsus görüşler, bu ihtimaliyat meselesinde zımnem birbirleriyle çarpışıyordu. Ehemmiyetsiz meselelerden sarf-ı nazar edelim. Partide şekli bir demokrasi; gençler ve ihtiyarlar arasındaki ihtilaf; eski muhafızların (daha ihtilal başlamadan Bolşevik olanların) tereddide uğraması ihtimali hakkındaki mücerred iddia; Bolşevizm'in hakiki mümessili olan Rus partisinin merkez komitesine karşı, Troçkizm lehinde mücadele eden rengârenk muhalefet unsurlarını bir araya toplayabilmek için istimal edilen bir ta'biye vasıtasından başka bir şey değildi.

Aynı zamanda “epek” (yeni iktisadi siyasetin) tahdidini ve ticaret-i hariciyenin menfi bir muvazenesi bahasına olsa da daha fazla miktarlarda mamul eşya ithalini tervic edenlerin çocukça suret-i hallini bir tarafa bırakalım. 12 yaşında bir müptedi komünist bile bu taleplerin ne derece mütenakıs olduğunu suhuletle takdir eder. Ticaret-i hariciyenin menfi muvazenesi, ihracata nisbeten fazla-i ithalatın hükümet tarafından ödenmesi zarureti demektir. Bunun netice-i tabiiyesi de “çervonyest” in istikrarını temin eden mevcut altın kıymetinin azalması; rublenin sukutu; ihtikara rücu; şüpheli işler arkasında koşanların kaynaşması; millileşmiş sanayi ve kooperatiflerin inkişafına bir sed çekilmesi; ve hususi ticaret ve küçük sanayie karşı muvaffakiyetle rekabet imkanlarının azalması olacaktır. Bundan maada ithalat emtiası millileşmiş sanayie kolaylıkla rekabet edebileceği için bit-tabii istihsal işleri de inhitata uğrayacaktı.

Nep usulünün ittihazı esnasında, Lenin tarafından tayin edilen hududu ve teminatı aşarak bazı imtiyazat vermek suretiyle olduğunu iddia ve kabil, ecnebi sermayesinin fazla miktarda celbini iltizam eden Radek ve Krasin gibi sağ cenah diplomatlarından bahsetmek bile lüzumsuzdur. Ecnebi sermayesinin Rus köylüsü ile irtibat peyda etmesine müsaade etmek, köylünün amele sınıfıyla ittifağını bozmak ve “proletarya diktatör” lüğünü tehlikeye ilka etmektir.

Biz sadece Troçki'nin ileriye sürdüğü suret-i halleri tedkiki edeceğiz. Şüphesiz Troçki bunları birer düstur haline koymamış, münakaşa edilebilecek birer tez şeklinde teksif etmemiştir. Fakat Troçki'nin nokta-i nazarı, yalnız Rusya münakaşalarında mevzu-ı bahs olmayıp bütün enternasyonalî işgal ediyor. Tilmizleri, üstadın fikirlerini ıslah etmediler. Bizzat Troçki kendisi, Bolşevik partisinin on üçüncü konferansı esnasında, Rus merkez komitesinin beynine bir kurşun sıkar gibi kaleme aldığı “yeni istikamet” namındaki risalesiyle vaziyetini en iyi izah etti.

“Troçki” vazih bir şekilde sanayi mevad-ı ibtidaiye merkezlerine nakli meselesiyle, devlet planı meselesini tahlil ediyordu. Bu iki meselede, Troçki'nin fikirlerinin yeniden tenkidine girişmek istemiyoruz. Plan meselesiyle sanayi nakli meselesini tarz-ı izahıyla, Troçki'nin uzun bir zaman için ihtilal imkânlarının uzaklaştığı kanaatine vasıl olduğunu bugün sadece kaydetmek istiyoruz.

²⁰ Susulmuş.

Beşinci kongrede sükûtu muhafaza eden Troçki, kongreden sonra hemen meydana atılıyor ve bu defa geçen seneki Rus münakaşası altında saklanan asıl mühim meseleyi: ihtilal imkân ve ihtimalleri meselesini açıkça ileriye sürüyor.

Mesailin sarahat kesb etmesi için bu vadide de münakaşayı büyük bir memnuniyetle kabul ediyoruz.

Sadece “teknik” nokta-i nazardan düşünülürse; fabrikaları istimal ettikleri mevad-ı ibtidaiyenin istihsal merkezlerine yaklaştırarak, yol masarifinin ve bu suretle mamul mevad fiyatının tenzili, herkesin tasvip ettiği bir fikirdir.

Fakat tatbikatına gelince, Troçki, merkez komitesi ile hiç de müttehid değildi.

Merkez komitesi ihtiyatkârâne hareket edip, proletarya diktatorasının en mühim istinadgâhını teşkil eden Leningrad gibi büyük hayat-i siyasiye merkezlerindeki amele teşkilatını dağıtmak istemiyordu. Yavaş yavaş ilerleyelim, bütün iktisadiyatı herc ü merc etmeyelim diyordu.

Troçki nazariyatta bu suret-i halle muhalif görünmemekle beraber, intikal devresinde derin bir perişaniyete sebep olabilecek bir süratle “teknik” nokta-i nazardan mantıki görülen tensikati musırrâne talep ediyordu.

Troçki ile Bolşevikler arasındaki bu ihtilaf tali derecede ehemmiyeti haiz bir mesele telakki edilemezdi.

Sanayi merkezlerinin nakli hakkındaki nokta-i nazarı ile Troçki Rusya’yı uzun bir zaman için iktisadi bir küll teşkiline ve harici kapitalist dünya ile, payidar bir tarzda münasebat tesisine mecbur farz ediyordu. Yakın bir zamanda ihtilal diğer memleketlere mesela Almanya’ya, Fransa’ya kadar sirayet ederse, hiç şüphesiz, mevzu-ı bahs olması icab eden mesele teknik nokta-i nazardan bile Sovyet Rusya’sının istihsalat sanayisini makul bir şekilde tensik etmek değil; işi Rus – Cermen veya Rus – Avrupa ittifakı şeklinde halletmektir.

Rus ihtilalinin diğer büyük memalike sirayeti neticesi; bir taraftan genişlemiş Sovyet cemahir-i müttehidesi dâhilindeki sınıf münasebetlerinin, mütebaki sermayedar dünyasının, bir taraftan da küçülmüş sermayedarlığın büyük ihtilale karşı münasebatının da azim tebeddülata duçar olacağı muhakkaktır. Beynelmilel sahada muvakkat [...] bir vaziyete vasıl olmazdan evvel, ihtilalin tevessüü, bütün cihanda müthiş sınıf mücadelatına sebebiyet vereceği ve iktisadi, siyasi, askeri birçok esbabın yeni ihtilali, kapitalist kalmış devletlerle çarpışmaya mecbur edeceği de şüphesizdir. Bütün bu mu’dil²¹ meseleler karşısında sanayi merkezlerinin, Rusya’nın dâhiline nakli neye yarar? Troçki ile Bolşevikler arasında münaza-un-fih²² olan devlet planı meselesindeki ihtilaf da aynı mahiyettedir ve sanayi nakli meselesinde olduğu kadar derindir.

Herkes muayyen temayülde bir plan terkinin ehemmiyetini ve lüzumunu takdir eder. Fakat ancak Bolşevikler vekayinin mantıki bir surette tahmini kabil olabilecek, kısa bir devreye münhasır bir plan yapmak isterlerken Troçki uzun bir devreye mahsus icabında bazı teferruatı tadil edilebilecek bir devlet planına taraftardır. Bu kadar vasi bir plan ancak iki faraziye ile

²¹ Zor, güç

²² Hakkında ihtilaf mevcut olan şey, münakaşa edilen konu, husumete sebep olan şey.

kabildir. Birincisi iktisaden inkişaf etmiş bir kaç muazzam devletle ihtilalin tevessüü, öyle bir ittihad vücuda getirecektir ki, harici kapitalist devletlerin kararsız siyasetleri buna tesir edemeyecektir. Fakat görülüyor ki, bugün henüz öyle bir vaziyette değiliz. İkinci faraziye ise az çok istikrar kesb etmiş harici kapitalist dünyası ile, Rus ihtilalinin uzun bir zamanlar oldukça [...] münasebat idame ettirmesidir. Troçki'nin istinad ettiği faraziye de daha ziyade budur.

Yakın bir istikbalde ihtilal diğer memleketlere sirayet etse; kapitalizmin dâhili tezadları, emperyalist devletler arasındaki mücadelat, müstemlekat mücadelatı, sınıf mücadelatı burjuvazyaya dâhilinde ve aynı zamanda muhtelif memleketlerin Rusya ile münasebatında derin tebeddülât-ı siyasiye ve iktisadiye vücuda getirirse; Troçki'nin tasavvur ettiği uzun devreye mahsus plan ne olacak? Troçki'nin bütün bu mesailde nokta-i nazarı ihtilal ihtimaliyatını müstebid görmesini müstelzimidir. Esasen Troçki'nin nakil ve plan meselelerini had bir şekilde, ancak 1923 teşrinievvel'inde Almanya'nın ricat hareketinden sonra ortaya atması bu hakikati isbata kâfidir.

Almanya'da ihtilal olsaydı, uzun devreli devlet planı ve sanayi merkezlerinin nakli ne olacaktı? Devlet planı meselesinde daha başka bir ihtilaf tahaddüs ediyordu. Devlet planı komisyonu zayıf bir ekalliyeti komünist olmak üzere 300 mütehasısstan [787] müteşekkildir. Başında da ikisi veya üçü komünist olmak üzere 9 azadan mürekkebe bir heyet-i idare mevcuttur.

Plan komisyonu daha ziyade bir istişare cihazıdır. Mühim mesailde “siyasi büro” ile parti tarafından idare edilen muhtelif “komiserlik” ler karar vermek hakkı[nı] haizdirler.

Troçki'nin talebi ne idi? Plan komisyonunun reyini daha ehemmiyetle nazar-ı itibara almak, yani amele bir surette düşünülürse iktisadi mesailin halli hususunda siyasi büro ile “komiserlik” lerin salâhiyettar olmadığını kabul etmek; plan komisyonunun reyine mutavaat²³ ederek bu suretle onu istişari bir alet şeklinden kati karar vermeye salâhiyettar bir cihaz haline ifrağ etmek demektir.

Troçki bu fikirlerini pek açıktan açığa izhar etmiyordu. Fakat takip ettiği hat-ı hareket hangisiydi? Plan komisyonu ile muntazaman birlik çalıştığı halde azası bulunduğu ve müdafaa ve iş meclisi gibi mühim teşkilatlara ayak basmıyordu.

Bu mesele hakkında Fransa partisinde cereyan eden bir münakaşa esnasında “Luzovski” kuvvetli bir mantıkla, nasıl ekseriyeti henüz burjuva zihniyetini terk etmemiş bir komisyona karar hakkını vermek, proletarya diktatörlüğünün sukutunun başlangıcı olacağını izah etmişti. “proletarya ve ihtilal mağlubiyete uğrasalar bile, sukut etmiş Bolşevik partisi yine Bolşevik kalmalıdır.”

Muhakkaktır ki, Rus partisi, karar hakkını ekseriyeti küçük burjuva zihniyeti ile malul mütehasıslardan mürekkebe bir cihaza terk ederse, iktidarı bil-fiil küçük burjuvazyaya terk etmiş olacaktır. Teknik nokta-i nazardan istihsalat daha muntazam surette tensik edilmiş olsa da, proletaryadan ziyade diğer sınıfların menfaati düşünülmüş; ve bu şerait tahtında mevki-i iktidardaki Rus partisi nüfuzunu burjuvazyanın nef'i için sarf etmiş olacak; bir Bolşevik partisi olmaktan vaz geçerek, ikinci enternasyonal sosyal demokrat partilerinin saptıkları yola girecektir.

²³ İtaat etme.

Bizdeki muhalefetin bir burjuva halkçılığı idaresine doğru adım atmak teşebbüsleri ancak ihtilal ihtimaliyatını pek müstebid görmeleri ile. . . Mazur görülür demiyorum. . . Fakat tefsir edilebilir.

Yeni Münakaşa

İhtilal ihtimaliyatı hakkında gizli ihtilaflar, beşinci beynelmilel kongrenin ferdası Troçki tarafından açılan son münakaşada daha bariz bir surette tezahür ile geçen seneki mübhem ihtilafı tenvir ediyor.

Baytarlara hitaben irad ettiği nutkunda Troçki tarihin bir daha Almanya'da 1923 teşrinievvel'inde olduğu kadar ihtilale müsaid bir vaziyet ihzar etmesine çok ihtimal vermediğini söylüyordu. Mesele gayet vazıhtır.

Geçen sene ihtilal Almanya'da akim kalmıştı. Ve buna müşabih bir vaziyetin tahaddüsü artık ihtimal haricindedir.

“Enternasyonal” in Bolşevik siyasetine karşı muhteriz bir taarruz yapmak için Troçki bundan istifade ediyor Almanya ricatından bahs eder etmez, derhal komünist beynelmilelinin iyi bir idareye malik olmasındaki ehemmiyeti ileri sürüyor. Dünya ihtilalinin muntazam bir idareye ihtiyacının nazarı bir surette tasdike[tasdikine] pek lüzum yoktu. Bu hususta hep mtfkr[müttefikiz olmalı].

Fakat Troçki zımnen eğer Almanya'da ihtilal akim kalmışsa, bu akamet komünist beynelmileli idaresinin fenalığından ileri geldiğini anlatmak istiyor.

Troçki unutuyor ki, alman partisini ve bilhassa partiyi idare eden sağ cenahı ileri sevk etmek icab ettiği zaman, 29 Ağustos'ta “façizm” aleyhinde nümayiş gününün müzakeresi meselesinde kendisi müstenkif²⁴ kalmıştı.

Nutkunda Troçki Bahr-i muhit-i kebir etrafında vasi ve müthiş bir harp ihtimalini tasavvur ediyor. Fakat böyle bir çarpışmanın dehşet ve vüsati müstakbel muharibleri, işe başlamazdan evvel, nasıl uzun müddet tereddüde sevk edeceğini, daha pek uzun bir zaman, “burjuvazya” nın dünya üzerinde hâkimiyeti baki kalacağını anlatıyor.

Nutkunun diğer bir yerinde de eğer yeni muharebeler, ihtilaller baş göstermezse “Pai[üzerinde 2 nokta var]ok” a[*²⁵] mahkûm edilmiş Avrupa idaresinin çürümüş muvazenesini Amerika sermayesinin bir gölgesi makamında olan sosyal demokratlar tarafından muhafaza edileceğini biraz kayd-ı ihtiyatı ile izah ediyor.

Bu nutkun heyet-i umumiyesinden çıkarılabilecek netice de şudur ki, Troçki için en akla yakın ihtimal bu kokuşmuş muvazenenin daha pek uzun bir devre devam edeceğidir.

Troçki'nin müdafaa ettiği davanın umumi istikameti şu suretle hülasa edilebilir: rakip emperyalizmanın başlıca harp cephesi İngiltere ile Amerika arasındadır. İngiltere birçok mesailde Amerika'ya serfüru²⁶ etmeye mecbur kalmıştır. Singapur'da kuvvetli bir es bahri tesisinden feragate mecbur olduğu gibi, Londra konferansı'nda da Amerika maliyunu önünde

²⁴ Geri duran, çekimser, kaçınan.

²⁵ [*] “ölmeyecek kadar yenekle geçinmek.

²⁶ Baş eğme, itaat.

baş eğmeye mecbur kalmıştı. Mademki cemahir-i müttehida bu suretle bütün Amerika'ya hâkim olmaya muvaffak oluyor, uzun bir müddet kapitalist sistemine de hâkim [788] olarak dünyayı "hegemonya" sı altına almaya da muvaffak olacaktır. Amerikan emperyalizması "sosyal demokrasi" yi, amele kitlesinin esaretini teşdide hadim bir alet gibi istimal etmek; "pakot" taayyünüyle geçinmeye mahkûm edilmiş bütün dünyayı muzaaf²⁷ bir soyguna tabi tutmak sayesinde bu neticeye vasıl olabilir. Troçki ancak pek mühim bir tarzda ve uzak bir ati için amerikan emperyalizması ile amerikanlaşmış Bolşevizm arasında ihtilal mücadelatı tasavvur edebiliyor. Bu amerikanlaşmış Bolşevizm hiç olmazsa Troçki'nin "istalin" i tettebbu etmiş olduğunu gösteriyor.

Biraz Tenkid

Troçki dünya şüununu tahrif etmekle, ihtilal imkânını uzak göstermeye muvafık oluyor.

Küremizin hemen her tarafında müstemleke ahalisi emperyalist efendileri aleyhinde harekete geçmişlerdir. Hindistan İngiliz hâkimiyetine karşı çırpınmaktadır. "Mısır'da" Londra hükümetine karşı isyan alaimi görülürken küçük İrlanda, kendisinden pek çok kuvvetli olan İngiltere 'ye karşı her an mücadeleye atılmaya müheyya bulunur. Bir taraftan da Abdülkerim, Fas kabail²⁸i başına geçerek, ispanya'nın muntazam ordularını denizde atar iken, Çin hükümeti, memleketini taht-ı esaret ve istismara almaya çalışan emperyalizm aleyhine kıyam ediyor.

Ahval bu merkezde iken, nasıl oluyor da Troçki, Amerika'nın senelerce Avrupa'yı bir müstemleke halinde istismar edebileceğini iddia ediyor. İbtidai müstemleke ahalisinin, emperyalizm tazyikatına karşı yaptığı isyan hareketlerini, Avrupa'nın işçi kitlesinin Amerika kapitalizmine karşı yapamayacaklarını mı tasavvur ediyor.

Daves planının Almanya ve Avrupa'ya tatbiki yalnız Avrupa'da kapitalist devletler arasındaki derin mübayenet²⁹lerin bekasını temin etmiyor; ve yalnız bir taraftan İngiliz sanayii, diğer taraftan da Loren demirleri ile Rur kömürlerini tevhid eden franko – alman sanayii arasındaki rekabeti derinleştirmekle; ve yalnız alman kömürünün azami miktarlarda ihracı suretiyle İngiliz maden kömürü şirketlerini tehlikeye ilka³⁰ etmekle kalmıyor. Fakat bu planın tatbiki aynı zamanda yerli sermaye ve amerikan sermayesinin muzaaf menfaati için, Almanya ve Avrupa proletaryasını çalışmaya mecbur etmekle, ihtiyar Avrupa'da sınıf mücadelatını teşdid ediyor.

Gittikçe mütezayid bir kuvvetle, amele kitlesi, amerikan sermayesi ile birleşmiş ve hatta onun nüfuzu altına girmiş burjuvazyaya aleyhine harekete geçecektir. Ve bu hareketin bir kaç Avrupa hükümetini kati ihtilal mücadelesi eşğine getirmesi pek melhuzdur.

Amerika emperyalizmi, kendi uzak kıtasından, bütün bu derin tezadlara nasıl hâkim olur? Kanunlarını nasıl kabul ettirebilir?

²⁷ Daha fazla.

²⁸ Kabileler.

²⁹ Ayrılık, zıddiyet, başkalık.

³⁰ Koymak.

Böyle bir imkânı kabil görmesi için Troçki'nin, proletarya ve işçi kitlesinin sakladığı azim ve meram hazinelerini nazardan dür tutmuş olması lazımdır. Amerikan emperyalizminin kudretini tasavvur ettiği zaman da biraz mübalağaya kapılıyor.

Cemahir-i müttehede kapitalizminin, dâhili buhranlarına ufak bir nazar atmakla iktifa ederek, daves planı tatbikatının daha ziyade derinleştireceği mevcut azim sınıf mücadelatından bahsetmiyor.

Daves planı neye müncer oluyor? Amerikan sermayedarları sermayelerinin artan miktarını % 1 ¼ derecesinde ehemmiyetsiz bir faizle işletebiliyorlar. Cemahir-i müttehede bankalarında fazla miktarda altın bulunuyor. Dünyada mevcut altının % 44'ü Amerika'ya geçmiştir. Muharebe esnası muharip devletler Amerika'ya yaptıkları siparişleri altın olarak ödemişlerdi. Harp dolayısıyla inkişaf etmiş amerikan sanayii, fakirleşmiş ve parası kıymetini kaybetmiş Avrupa'da kâfi derecede mahreç bulamıyor. Amerikan maliyunu, istihsal kabiliyetinin % 50'sini işletebilen bir sanayie fazla sermayelerini koyamıyorlar. Kimsenin sermayeye ihtiyacı olmadığı gibi hatta altın kesreti mevcuttur. Bununçündür ki, Amerika sermayedarları

Daves planı sayesinde, asgari % 8 faizle dolarını Avrupa'da işletebileceklerdir. Hiç şüphesiz Amerika mali sermayesi namına bu, mükemmel bir iş telakki edilebilir.

Fakat daves planının alman parasını sabit bir şekle sokması neye yarar? O herhalde Almanya için ağır bir yük olacaktır. Zira Almanya borcunu ödemeye mecbur olacak; ve bunun için de amele sınıfının yevmiyelerini tenkıs edecektir. Alman amelesinin yevmiyesinin tenkısı ise bütün Avrupa'da amele yevmiyesinin tenkısı demektir. Bu suretle Avrupa'nın istihlak kabiliyeti azalacaktır. Hem daves planının Fransa'ya da teşmilini mevzu-ı bahs olduğunu nazarı itibara bile almıyoruz.

Avrupa'nın istihlak kabiliyetinin bu yeni tenezzülü karşısında amerikan sanayii ne şekil iktisab edecek? Esasen ilave etmeliyiz ki, Amerika sermayesinin celbi sayesinde tahkim edilmiş Avrupa sanayii, dünya piyasasında bütün şiddetiyle, mazide [889[789 olmalı]] olduğundan daha büyük bir muvaffakiyetle Amerika sanayiine rekabet edebilecektir.

Demek oluyor ki, Amerika sanayii yeni güçlükler karşısında kalacak, mahreç sıkıntısı çekecek, yeni dünyada daha cüzi bir irad için çalışmak mecburiyeti baş gösterecek ve bütün bunların neticesi de, işsizlik, amelenin patronlara karşı taarruz hareketlerinin şiddetlenmesi olacaktır. Milyonlarca gayr-ı memnun ziraat müstahsilleri, dâhili piyasa ile Avrupa piyasasının gün geçtikçe mütezayid bir şekilde darlaştığını göreceklerdir. Sefalet onları ayandan [...] etrafında üçüncü bir parti teşkiline sevk etmişti. Vaziyetlerinin vahamet kesb ettiğini görünce daha kesif bir kitle halinde "komünizm" cazibesine kapılmaktan men-i nefis edemeyeceklerdir.

Dâhili sermaye ile harice sevk edilen mali sermaye arasında rekabetin teşeddüdü, sınaî müzayakanın vahamet kesb etmesi, sınıf mücadelesinin şiddetlenmesi. . . İşte yalnız cemahir-i müttehede maliyununa faydası dokunacak daves planının Amerika'da bile tevliid edeceği netayic! Amerika "emperyalizm" ejderhasını, bir kurt gibi içinden yiyen dahili tezaadlar, onun bütün dünya kapitalizmesinin tezaadlarına kafa tutmak iktidarını tedricen nez' edecektir.

İşte Troçki'nin Saklamak İstedığı Hakikat

Bu “tez” in bir istinadgâh bulmak için bütün dünya kapitalizmesini “hegemonya” sı altında ezmeye muktedir bir kuvvetli Amerika “emperyalizmi” tasavvur etmeye ihtiyacı var.

İşte Troçki bu suretle “Kautski” nin “süper – emperyalizm” yani cihan-şümül bir istilacılık – tezini daha büyük bir liyakatle ve bit-tabii daha mühlik bir surette canlandırmış oluyor. Troçki kapitalist devletlerin dâhili zıddiyetlerini büsbütün inkâr etmiyor; “Marksizm” e bir derece ruy-ı iltifat gösteriyor. Emperyalizmin ebediyen değil fakat uzun bir devre hâkimiyetini kabil görüyor. Hatta “Amerika emperyalist hegemonya” sı altında bu tezaadların harikulade bir şiddetle tezayüdünü kabil buluyor. Bunlar tezayüd edip birikecekler yani daha, uzun bir devirde tezahür etmeyecekler: emperyalist veya müstemleke muharebeleri veya ihtilal hareketleri ile bu tezaadlar vaktinden evvel tezahür ederlerse, amerikan emperyalizmi kâfi derecede uzun bir müddet hâkimiyetini idame ettirememiş olacak demektir. Bu takdirde Troçki’nin müdafaa ettiği nokta-i nazar ne olacak?

Troçki’nin zarif ve üstadane bir şekilde ileri sürdüğü cihan-şümül “emperyalizm” ve “ihtilal ihtimallerinin uzaklaşması” hakkındaki nokta-i nazara bir katiyen aleyhdarız.

Bütün vekayi Troçki’yi tekzib ediyor.

Hakikate daima tevafuk eden “Leninizm” diğer mesailde olduğu gibi bu hususta da Troçki’nin nazariyelerine tamamıyla muhaliftir.

Bir “süper emperyalizm” teessüsü kabil olsa bile bu, ancak muvakkat bir hadise şeklinde olabilecektir.

Bu “süper emperyalizm” dâhilinde inhisarlarla tröstler arasındaki rekabet ve sınıf mücadelesi azalmayacak, bilakis artacaktır.

Muvaffakiyet ihtimalleri müsavi hemen hemen aynı cesamette kuvvetler birbirleriyle çarpışacak, yeni tecemmular, yeni emperyalist ittifaklar vücud bulmakta gecikmeyecektir.

Muvakkat bir zaman için tahakkuk etse bile “süper emperyalizm” derhal dağılacak; mütefavit³¹ kuvvette rakip emperyalist gruplara ayrılacak ve bunlarda sermayedar cemiyette ancak cebir ve şiddetle mümkün olan dünyanın yeniden paylaşılması için çarpışacaklardır. Bugünün beynelmilel siyasetindeki ihtilatların tefsirini, gittikçe tehdid-amiz bir şekil alan cemahir-i müttehede-i “emperyalizmi” ile boy ölçebilecek ittifaklar vücuda getirmek için yapılan tecrübelerde aramak lazımdır.

Diğer taraftan kapitalizmin harpten sonra geçirdiği mütemadi buhranlar gün geçtikçe vahamet kesb eden bir sınıf mücadelesi tevlid ediyor. Amsterdam amele beynelmileli, sol cenahının kararsızlıklar içinde gittikçe kuvvetlenmesi, bu hususta pek manidardır.

İşte bütün bu gösterdiğimiz sebeplere mebni “Lenin” taraftarları bu “yeni müfrit istilacılık” nazariyesini ve Troçki’nin baytarlara hitaben söylediği nutkunda tasavvur ettiği gibi ihtilal ihtimallerinin uzaklaşmış olduğunu kati bir surette red etmelidirler.

Troçki birinci derecede bir ihtilal teşkilatçısı ve şayan-ı hayret bir yaratılıştaki bir mücadelecidir. Fakat bugünün “Troçkizm” nazariyesi, meslek, usul, tabiiye itibarıyla vaktiyle

³¹ Çeşitli.

Bolşevikler tarafından aleyhine senelerce münakaşa ve mücadele edilen eski “Troçkizm” kadar mühlik³²tir. [*³³]

Nâkili

L. Hüsnü

TÜSTAV

³² Öldürücü.

³³ [*] bu tedkik fransız komünistlerinden “tren” yoldaşın bir makalesinden iktibas edilmiştir.

Anarşizm Nedir?

Bundan evvelki makalede anarşizm hareketinin küçük bir tarihçesini yapmış, anarşizm tabiri altında, ne kadar yekdiğerine sed-i temayüllerin toplandığını göstermek için anarşizm nazariyecilerinden başlıcalarının “doktrin” lerini muhtasaran mevzu-ı bahs etmişim.

Bugünkü makalemde, bu nazariyecilerinin en meşhurlarından olan (Kropotkin) hakkında da malumat verdikten sonra, anarşizmin hakiki mahiyetini ve amele hareketlerindeki mevki ve rolünü göstereceğim.

Bakunin’in muakkib³⁴lerinden olan prens Kropotkin’in (hürriyetçi komünizm – *communisme libertaire*) – diyebileceğimiz anarşizmi neden ibarettir? O, anarşist cemiyeti nasıl tasavvur ediyor! Bunu, Kropotkin’in çok meşhur olan (ekmek için – *la conquête du pain*) isimli kitabından öğrenebiliriz.

Kropotkin’e göre anarşistler, politikacı inkılâpçılar gibi hareket etmeyeceklerdir. Onlar, her şeyden evvel “devlet” i lağv edecekler ve halkı zenginlerin servetlerine vaz-ı yed etmeye sevk eyleyeceklerdir. Bu istimlâk ameliyesinden sonra elde edilen “müşterek servet” tesbit ve kayd edilecek ve tevzi işi tanzim edilecektir.

“Her şeyi bizzat halk yapacaktır. O, serbest bırakılacak olursa, sekiz gün içinde, havaic-i zaruriyenin tevzii meselesi harikulade bir intizam dairesinde temin edilmiş olacaktır.”

Fakat nasıl?

“Adalet hissine muvafık, hakikaten ameli olan bir tek vasıta vardır: mebzul³⁵ olan şeylerden herkesin istediği miktarda alacak, ar olan şeyler adalet ve müsavat dairesinde taksim ve tevzi edilecek. .”

Mesken ve elbise meselelerini de halk aynı esas ve kaideye göre tanzim edecektir.

Fakat, madem ki “devlet” müessesesi bütün teşkilatlarıyla beraber ilga edilmiştir, bu taksim ve tevzi işlerini kim idare edecektir, harislere, haksızlara hırsızlara haddini kim bildirecektir? – Halk!

Kropotkin diyor ki: “halkın bütün bu işleri en mükemmel bir surette yapabileceğinden şüphe etmek için, emekçi halkı iş başında görmemiş olmak, bütün hayatı müddetince kâğıt ve kitaplar arasında kapalı kalmak lazımdır.”

Fakat, gariptir ki, emekçi halk mesela 1871 kommün isyanında kendine bir inkılab hükümeti yaptı. . . Demek biz Kropotkin’in nshytlryle[*nasihatleriyle olmalı*] hareket edecek olursak diyeceğiz ki halk aldanmıştır ve onu bu hak yoluna getirmeye çalışacağız. . . Ve hatta icab ederse inkılab hükümeti memurlarını ve müesseselerini bombalarla ifna ve tahrib edeceğiz!

Diğer cihetten istihlak etmek için istihsal etmek lazımdır. Bunu kimler, hangi şerait altında yapacaklardır. Mademki tasavvur edilen cemiyette ferdleri vazifelerini yapmaya, içtimai borçlarını ödemeye mecbur edecek hiç bir (nüfuz-ı vasıta – *autirité*) bulunmayacaktır; bu istihsal meselesi nasıl temin edilecektir?

³⁴ Takip eden.

³⁵ Bol, ucuz.

Kropotkin'e göre anarşist cemiyette, bütün kayıtlardan azade bulunan hür ferdlar yalnız bir takım (mukavele *contrat*) lerle birbirlerine bağlanacaklardır ve istedikleri (hür kommün) lerde çalışabileceklerdir.

Bu mukavelenin icabatına göre hareket etmeyenler, vazifelerini yapmayanlar, tembellikleri veya münasebetsiz hareketleriyle mensup oldukları grup veya iştirak ettikleri sınaî, zirai. . . teşebbüsleri akamete uğratanlar, kapı dışarı edilecekler ve hiç bir gruba kabul edilmedikleri takdirde aç kalmak tehlikesine maruz kalacaklardır.

Esasen, bu şiddetli tedbirlere hemen lüzum kalmayacaktır, çünkü devletin ve kapitalist istismarın boyunduruğundan kurtulan ferdlar, cemiyetin bütün ihtiyaçlarını tatmin etmek için, serbest gruplar halinde çalışacaklardır.

Anarşizmin başlıca mümessillerinin nokta-i nazarları hakkında – muhtasar dahi olsa – bir fikir edindikten sonra, anarşizmin amele sınıfına, amele inkılâbına ne kazandırdığını görelim:

Ferdlarin mukaddes hürriyeti!! namına, fuhuş, hafiyelik, adi haydutluk, çapulculuk ve münasebat-ı cinsiye sahasında hatır ve hayale gelmeyecek kepezelikleri meşru göstermeye, tavsiyeye kadar varan ferdiyetçi anarşistlerden, bu hakikaten hasta ruhlardan serf-ı nazar az çok amele hareketine karışmış anarşizmin, amele sınıfına yaptığı iyilik, diyebiliriz ki, fenalığa nazaran yüzde beş nisbetinde [791] kalır. Anarşistlerin amele inkılâbı menfaatine yaptığı iyilikten aşağıda bahsedeceğim, onların şuuri ve gayr-ı şuuri bir surette yaptıkları fenalıklar ise, şunlardır:

Anarşistlerin ferdlere verdikleri fazla ehemmiyet neticesi mevki-i iktidarda olan şahsiyetlere, hükümet binalarına karşı yaptıkları münferid taarruz ve tecavüz hareketleri, amele sınıfı, amele hareketi için tamamıyla menfi ve muzır neticeler tevliid etmiştir. Bu hareketler, burjuva hükümetlerine; amele sınıfına karşı müthiş bir cebir ve şiddet kullanmaları, inkılab hareketlerini kan içinde boğmaları için en iyi fırsat ve vesileler ihzar etmiştir. Hatta bir çok zamanlar hükümdarların – mesela üçüncü Napoleon – ve devlet adamlarının, nizam ve intizam düşmanları! nın tehdidi altında kalan cemiyeti kurtarmak için bazı anarşistleri para ile elde ederek böyle tecavüzler tertib ettirdikleri muhtelif vesikalarla isbat edilmiştir.

Sonra, amele rehberlerinin, burjuva hükümetlerinin tazyiklerine en çok maruz kaldıkları zamanlarda anarşistler; inkılab fikirlerine ve inkılâpçılara karşı hücumlarını teşdid etmişlerdir. Bu sahada pek çok acı misaller getirebiliriz.

Anarşistler, daima menfi ve muhrib³⁶ olan hareket ve faaliyetleriyle, birçok defalar amele teşkilatlarının inhilaline veya gayelerinden inhirafına sebep olmuşlardır. Ve bilhassa son zamanlarda umumi taarruza geçen burjuvaziye karşı tesisine çalışılan – proletarya cephesi birliği hareketini akim bıraktırmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar.

Anarşistler, amele sınıfını tenvir ve irşad için en münasip bir fırsat olan teşrii intihabat zamanlarında, hücumlarını bilhassa komünistlere karşı tevcih ve teksif ve parlamantarizm aleyhinde propagandaya hasr etmeleriyle burjuvazinin planlarının tahakkukuna yardım etmiş oluyorlar.

³⁶ Yıkıcı.

Anarşistler, amele sınıfının intihaba ve umumiyetle siyasi mücadelelere iştirakinin aleyhindeki iddiaları dolayısıyla, umumiyetle 1917 Rus inkılâbına ve bilhassa ondan sonra teessüs eden Sovyetler hükümetine de muarızdılar. Çünkü Sovyet hükümeti, bir amele hükümeti dahi olsa, yine mahiyet itibarıyla bir devlet ve hükümetten başka bir şey değildir. Hâlbuki devlet ve hükümet, ferdlerin hürriyet ve istiklallerini takyid ve tahdid eden ve faaliyetlerini hakimane bir surette tanzim eden bir vasıtaadır. Anarşist cemiyette ise her türlü siyasi hâkimiyetten, cebir ve tazyikten kurtulmuş ferdler serbest surette, arzu ettikleri şekilde çalışacaklardır. İçtimai inkılab olunca insanların – sanki bir sihirbaz değneği taht-ı tesirinde kalmış gibi – birdenbire değişerek, fena huylarını, behimi ve hodbin temayüllerini atarak birer melek olacaklarını tasavvur etmek oldukça çocukça bir hareket olur.

Bir ihtilal, inkılab nedir, bunu anarşistler bilmiyorlar mı? Dünyada ihtilaller kadar hakimane ve müstebidâne bir hareket var mıdır? İhtilal, ahaliden bir kısmının diğerine, mevcut bütün vesait ile, arzusunu zorla kabul ettirmesi, cemiyeti kendi sınıf menfaatlerine muvafık esaslara göre yeniden kurması değil midir? Va galib sınıf, hâkimiyetini, mağlup sınıfın ve harici düşmanların muhtemel tecavüzlerine karşı korumak ve aynı zamanda yeni cemiyeti kurabilmek için teşkilata muhtaç değil midir? Ve bu teşkilat, polis ve jandarmasıyla, mektebiyle. . . Devlet teşkilatından başka bir şey midir? Acaba 1871 kommün inkılâbı, burjuvaziye karşı müsellah halk kuvvetine istinad etmeseydi bir gün bile yaşayabilir mi idi? 1917 Rus inkılâbı, proletarya diktatorasına, kızıl ordularının süngülerine dayanmasaydı dâhili ve harici o kadar azim müşkülât ve hücumlara bir kale gibi göğüs gerebilir mi idi?

Diğer cihetten farz edelim ki, içtimai inkılab neticesi, – anarşist sendikalistlerin istedikleri gibi – içinde işledikleri teşebbüsât-ı snaiyeye, fabrikalara, maden ocaklarına, şimendiferlere. . . Mahalli bir surette vaz-ı yed etsinler ve bunları, nazım hiç bir merkezi teşkilatın, hiç bir hükümet kuvvetinin müdahalesi olmaksızın kendi kendilerine, müstakilen idare etmek istesinler. . . Ve bu muhtelif gruplar arasında ancak federatif şekilde münasebetler teessüs etmiş olsun. . .

Muhakkaktır ki, sanayiın bugünkü şeraiti dâhilinde, muhtelif istihsal şubelerinin yekdiğerlerine olan münasebet ve tabiyetlerini, memleketin muhtelif aksamının vaziyet ve menabiini ve ahalisinin kabiliyet ve ihtiyaçlarını nazar-ı dikkate alarak çizilmiş merkezi bir plan olmaksızın – bilhassa içtimai inkılab gibi azim bir herc ü merc akabinde ve demir bir inzibata tabi olmaksızın, istihsali temin etmek imkânsızdır. Bu suretle hareket, tekâmül-i iktisadiye karşı gitmektir ki neticesi muvaffakiyetsizlik ve hezimetten başka bir şey değildir.

Şüphesiz bütün Marksist komünistler, devlet denilen siyasi teşkilatın kalkmasını istemekte anarşistlerle beraberdirler. . . Çünkü onlar kanidirler ki, içtimai inkılab olduktan sonra devlet siyasi mahiyetini, yani polis ve jandarma vazifesini gittikçe kaybedecek ve halkın ihtiyaçlarını temin, iktisadi hayatını tanzim eden bir makine haline girecektir. . . Fakat anarşistler istiyorlar ki siyasi devlet, içtimai inkılab olur olmaz derhal, kendini tevlid eden ve mevcudiyetini zaruri kılan içtimai şerait ortadan kalkmadan lağv edilsin. . . Marksistler bu nokta-i nazarı, pek haklı olarak, şiddetle red ediyorlar ve iddia ediyorlar ki bu gayeye vasıl [792] olabilmek için amele diktatorasına muvakkat bir zaman için mutlak ihtiyaç vardır.

Hülâsa anarşizm, mahiyet itibarıyla burjuva doktrinidir. Ve anarşistler (oportunist – hayalperest) dirler. Yalnız şu farkla ki, on dokuzuncu asır hayalperestleri içtimai ilmi terakki

ettiren, ilmi sosyalizmi hazırlayan ve amele sınıfına çok faydaları dokunan dahi hayalperestlerdi, hâlbuki anarşistler nazariyeleri ve taktikleriyle, amele hareketini geriletken (dekadan) hayalperestleridir.

Anarşizm hareketinin amele inkılâbına yaptığı fenalıkları saydım, ancak yaptığı iyiliği de göstermemek haksızlık olur. . .

Anarşizm; bütün doktrinal tezahürlerinde zaruri bir surette hayalperest olmakla beraber, ikinci enternasyonalin şeflerine, siyasi ve kanuni hareket ve mücadelelere lüzumundan fazla ehemmiyet veren ıslahatçı ve (oportunist – uzlaşıcı) sosyalizmine karşı zaruri bir protesto idi. Bu pek haklı ve meşru isyan hareketi, inkılâpçı sendikalizm şeklinde tecelli etmezden evvel anarşizm şeklini almıştır.

Ne anarşizmin çocukça ve hayali projeleri, ne de, prудon, Bakunin, Kropotkin, . . . in tarihi ve iktisadi malumatının sathiliği bize, sosyal – demokratların Marksizm’i kendileri ve burjuvazi lehine tağyir ve tahriflerini unutturamaz. Bunun içindir ki meşhur Rus Marksistlerinden olduğu halde sonraları, bilhassa harb-i umumiden beri inkılab cephesini terk ederek ikinci enternasyonale geçen müteveffa (Plehanof) un (anarşizm ve sosyalizm) ismindeki risalesi aynı sebepten dolayı hakiki Marksistler ve bilhassa **Lenin** tarafından şiddetle tenkid edilmiştir. Fil-hakika bu kitabın ilmi sosyalizme ve ştirner, prудon, . . . un doktrinlerine hasredilen birinci kısmı çok kıymetli tarihi malumatı ihtiva ettiği halde, bir anarşistin bir hayduttan başka bir şey olmadığını isbat etmeye çalışan ikinci kısmı türlü safsatalar ve yanlış muhakemelerle doludur.

Anarşizmi tenkid etmek, amele hareketine ihanet eden sosyal – demokratların hakkı değildir.

Hem anarşizm, – plakhanof’un iddiasının aksine olarak – (1894 – 1914) seneleri arasında, vesaitinin azlığına rağmen, bilhassa Fransız, İtalya ve İspanya proletaryaları üzerinde hakikaten büyük bir tesir icra etmiştir.

Muhakkaktır ki, sırf fikrî bir cereyan olan ve binaenaleyh amele sınıfı üzerinde hemen hiç iz bırakmayan anarşist doktrinlerinden maada, sonraları ihtilalci sendikalizmle karışan bir amele anarşizmi mevcut olmuştur ki bu anarşizm, amele sınıfının hayat ve faaliyetine samimi bir surette karışmasıyla hayalperestliğinin büyük bir kısmından kurtulmuştur. İşçilere merkezîyet ve inzibat tavsiyesine kadar varan – iş borsalarının mucit ve müessisi (pellotiye) nin mesleği amele anarşizmi ile mesela ştirner’in mutlak ferdiyetçi anarşizmi arasında en ufak bir rabıta, bir teselsül mantığı var mıdır [mıdır olmalı]?

Diğer cihetten, muhakkaktır ki, anarşizmin doktrin ve tatbikat cihetinden zaafı; sosyal – demokrasinin (zamaneci – oportunist) nazariyecileri tarafından pek mahirane bir surette gölgede bırakılan (devlet) meselesinin inkılâpçı ehemmiyetini takdir etmesine mani olmadı. Mümkün, hatta muhakkaktır ki o bu meseleyi çok fena vaz etmiştir. Ve ondan daha fena halletmiştir; fakat, iyi fena, herhalde vaz etmiştir. Anarşistler her zaman devlet mefhumuna karşı mücadele etmişlerdir. Hâlbuki sosyal – demokratlar bu meselede de Marksizm’den çok uzaklaşmışlardır. . . Bu sağlam ve feyzli ananeye rücu için Sovyet inkılâbı tecrübesi, komünist

enternasyonalinin teşekkülü, Lenin'in (devlet ve inkılab) [*³⁷] isimli kitabının intişarı lazım geldi.

İkinci enternasyonalin (devlet) hakkında bir doktrini yoktu. O, bu meselede sadece burjuvazinin nokta-i nazarını kabul etmekle iktifa etti. Hâlbuki üçüncü enternasyonalin bir devlet doktrini vardır ki bu; kapitalizmden komünizme geçiş devri için, burjuva devletinin mahvı ve proletarya diktatorasının teessüsüdür. Ve en nihayet komünist cemiyet tamamıyla teessüs ettikten sonra, siyasi devletin, binaenaleyh amele diktatorasının kalkmasıdır. . fil-hakika o zaman; mahiyeti itibarıyla, bir sınıfın diğer sınıfları hakimiyeti altında tutmasını temin eden bir teşkilat demek olan devlet[e] lüzum olmayacaktır, çünkü o zaman bugün olduğu gibi, menfaatleri, gayeleri zıd sınıflar ortadan kalkacaktır. Ve herkes aynı hak ve vazifelere malik birer işçi yoldaş olacaktır.

Sadreddin Celal

Aydınlık külliyatını oku!

³⁷ [*] bu çok faydalı kitap yakında aydınlık neşriyatı meyanında intişar edecektir.

Harici Şüun

Mısır'da İngiliz Taarruzu

İngiltere; mısır'a karşı yaptığı son hareketiyle, mısır hükümetine gönderdiği ultimatomla mısır'da ve bütün şark milletleri arasından tezelzüle uğrayan nüfuz ve kuvvetini iade etmekten, maada üç sarih gaye takip ediyor: 1-Mısır'ın şekli olan istiklalini biraz daha azaltmak 2-sudan'ın kati ilhakını ilan etmek 3-diğer emperyalist hükümetlere, bilhassa Fransa ve Amerika'ya; İngiltere 'nin emperyalist politikasına karşılamayacaklarını anlatmak.

Malum olduğu üzere İngiltere hükümeti mısır'ın istiklalini; 20 Şubat 1922'de, lord küzon'un lord allenbi'ye gönderdiği nota ile tanımıştı. Bu hareket İngiltere için, yerli burjuvazinin bir kısmının muavenetiyle inkılâpçı milli hareketi bastırmak maksadıyla yapılan bir manevradan başka bir şeyi değildi. Hatırlardadır ki, mal[î] kurtuluş hareketinin kahramanı gibi gösterilen [...] paşa, mısır'ın hakiki ve tam kurtuluşu için mücahede eden inkılâpçı sendika ve komünist partisi rehberlerini zindana atmaktan çekinmemişti. Fakat, mevkinin mısır efkar-ı umumiyesi karşısında büsbütün düşürmemek için, az çok milli metalib ve idarenin mümessili ve müdafii olarak hareket etmek mecburiyetini hissetmişti; ve kendi partisi içindeki muhalefet hareketini; ancak, mısır istiklalinin bir latifeden, kuru sözden başka bir şey olmadığını gösteren İngiltere emperyalizminin bazı hareketlerine karşı mücadele ederek, susturmaya muvaffak olmuştu.

Bugün, İngiltere hükümeti, 1922'deki kararını şeklen ve resmen geri almakla beraber, mahud³⁸ ultimatomla mısır'a verdiği hürriyetleri fiilen geri almış oluyor. Mısır hükümeti milli tezahüratı ve nümayişleri asker kuvvetiyle bastırmaya mecburdur; aynı zamanda İskenderiye gümrüklerinin idaresini İngiltere memurlarına devredilmiştir.

Ahalisi 1899 tarihinden beri idare-i örfiye altında inleyen (sudan) ın ilhakına gelince; bu her şeyden evvel İngiltere pamuk fabrikatörlerinin menafii namına yapılmış siyasi bir harekettir. (sudan sendikası) sudan'da o kadar büyük mikyasta irva ve iska ameliyatı yaptırmaktadır ki bu sayede 300,000 fidan (bir fidan tahminen 2,5 hektardır) arazi pamuk zeriya için kabil-i istimal bir hale gelecektir. Nil'in sularından büyük bir kısmı mısır'dan alınacak ve bu suretle Nil'in suladığı arazinin büyük bir kısmı bir çöle dönecektir. Milyonlarca çiftçiler açlığa ve kıtlığa maruz kalacaklar veyahut pamuk zeriyaında İngiliz sermayedarlarının verecekleri esir ücretleri ile çalışmaya mecbur olacaklardır. Şunu da ilave edelim ki bu çok kârlı işte askuvit, lord Kurzon ve birçok devlet adamları şahsen alakadarlar ve (sudan sendikası) na, makdonald'ın sözde amele hükümeti de dâhil olduğu halde, muhtelif hükümetlerin yaptıkları ikrazlar 10 milyon İngiliz lirasını mütecavizdir.

Diğer cihetinden İngiltere 'nin sudan politikası, emperyalist hükümetler arasındaki menfaat zıddiyetlerini ziyadeleştirmektedir. İtalya, rakip devletlerde ihtilaf vukuunda tavizat koparacağını tahmin ve ümid ederek İngiltere 'nin hareketini tasvip ediyor. Emperyalist Fransa ise vaziyetten fena halde endişe etmekle beraber İngiltere 'ye karşı gayr-ı dostâne? bir harekette bulunmak imkanını göremiyor. İhtimal; son (çemberlayn – heryu) mülakatında iki devlet

³⁸ Sözü geçen.

arasında; İngiltere 'nin mısır ve sudan'daki faaliyetine mukabil Fransa'nın da Fas'ta serbesti-i harekate malik olması esası üzerine bir anlaşma hâsıl olmuştur.

Fakat, bütün emperyalist hükümetlerin içinde, İngiltere 'nin mısır'daki faaliyetinden en çok müteessir olan müttehide-i Amerika'dır. Sudan'da vasi miyasta pamuk istihsali projesi, dünyanın en büyük pamuk müstahsili olmak itibarıyla müttehide-i Amerika'nın menafini doğrudan doğruya tehdid etmektedir.

İşte vaziyetin tedkikinden görülüyor ki, dünyanın başına müstakbel ihtilaflar, büyük harpler hazırlanmaktadır.

Fakat şimdiden şunu söyleyebiliriz ki, İngiltere 'nin mısır'da büyük bir vahşetle yeniden tatbik ettiği cebir ve şiddet politikası milli kurtuluş ve inkılab hareketini kuvvetlendirmekten başka bir netice vermeyecektir. Ve mısır halkının istilacı İngiltere 'ye karşı mücadelesi, bütün şarktan kuvvetli ve devamlı askerler yapacaktır.

Kızıl Diplomat

Fransa'da Sadol Hadisesi

Son günler zarfında Türkiye, Fransa ve cihan matbuatını işgal eden meselelerin en mühimlerinden biri, Fransız ordusu [794] ihtiyat piyade yüzbaşlarından (jak sadol) un tevkifi hadisesidir. Jak sadol harb-i umumi esnasında beynelmüttefikeyn istila orduları arasındaki tesanüdü takviye için (pen luve) kabinesi zamanında Fransızlar tarafından çar Rusyası nezdine gönderilmiş heyet-i mahsusa azası meyanındaydı. Fakat aynı zamanda Fransız sosyalist fırkasına mensup olan sadol beynelmilel burjuvazinin son ve cihan-şümül kıtalinden tamamen müteneffir olmuş ve Fransız ordusunda kıtaata memur bulunduğu zamanlar, tam bir mefkûreci gibi hareket etmiş ve elinden gelen her vasita ile her fırsattan, kanlı cidal umumu aleyhinde müsmir olmaya çalışmıştı. (proletarya) yı Rusya'da iktidar mevkiine getiren (1917) ihtilal-i kebirinin, mazlum müstemleke milletleriyle bütün dünya işçileri kurtuluşunu hazırladığına kani olan sadol, derhal sırtından üniformasını atarak Denikin, kolçak, yudenic kuvvetleri karşısında ihtilal müdafii olmuş, Fransız burjuvazisinin Karadeniz filosunda kuvvetli bir propaganda muvaffakiyeti elde etmiş ve meşhur (andremarti) hadisesinde faal bir rol oynamıştır. İhtilalin nihaî zaferi elde etmesini müteakip (üçüncü enternasyonal) in kongrelerine Fransız (seksion) u murahhası olarak iştirak etmiş ve üçüncü kongre tarafından da [1920 – 1922] enternasyonal icra komitesi daimi azalığına intihab edilmişti. İki seneden beri Rur ve [...] Fransız işgal kıtaatı arasında (anti militarist) propagandalar yapmakla meşgul bulunan sadol sol burjuvalar blokunun teklifiyle (11) Mayıs'ta ortaya atılmış olan intihabat şiarlarına güya sadık kalmak isteyen ikinci beynelmilelci sosyalistlerin müzaheretleriyle kabul edilmiş olan (af-ı umumi) nin ne derecelere kadar hakiki amele rehberlerine de şamil bulunduğunu aydınlatmak için (Belçika – Fransa) hududunu geçmiş ve Paris'e girmişti.

Lakin bu defa da sınıf tahakkümü tamamıyla kendini gösterdi. [...]ye karşı gösterilen müsamaha; (sadol) dan esirgendi. Ve bir su-i tesadüf neticesi (karasin) in de aynı günde Sovyetleri Fransa'da temsile memuren Paris'e muvasalatı Fransa irtica kuvvetlerinde, başta (aksiyon Fransez) sahibi [...] olduğu halde büyük yaygaralara sebebiyet verdi. Ve adeta (faşizm) in Fransa'da bir lüzum olduğuna dair burjuvazi saflarında gizli gizli yapılan propagandanın açığa vurulmasına saik oldu. Bugün sadol (orlean) (divan-ı harb-i daimi) si

emrinde taht-ı muhakemedir. Burjuvazi onu (1917) inkılâbına taraftar olmağla (kilemanso) kabinesi zamanında idama mahkûm etmişti. Hâlbuki heriyo hükümeti, (Krasin) yoldaşın elinden Sovyet sefiri itimad-namesini almakla (sadol) un bil-fiil senelerce evvel kabul ettiği şeyi bugün yapmış oluyor. Ne gariptir ki, ilk mahkûmiyet senelerinde bile (sen) yani Paris dairesi mebusluğuna sadol'ü namzed bile göstermiş olan sosyalistler bugün burjuvazinin nokta-i nazarına tamamen müzahir³⁹ bulunuyorlar. Fakat sosyalistler ne kadar burjuvazi lehine çelişmeler burjuvazi ne kadar kuvvetle (sadol) ü kurşuna dizmek isterse istesin; Fransız proletaryası onu kendi saflarında alıkoymanın yolunu bilecektir. Zaten biliyor da. . .

Almanya İntihabatı

7 Kânunuevvel'de yapılan umumi intihabatın verdiği netice bütün burjuva ve sosyal – demokrat matbuat ve mahafilini fena halde sukut-ı hayale uğratmış ve sinirlendirmiştir. Filhakika, aylardan beri, komünist partisinin kati ve kahkarı⁴⁰ bir hezimete uğrayacağını ilan edenlerin bütün ümid ve arzuları boşa çıkmıştır. Almanya'nın inkılâpçı proletaryası, alman komünist partisi bu intihab mücadelesinden, onların düşündükleri gibi mağlub ve münhezim çıkmış değildir. Hükümetin bu partiye[partiyeye] ve mensuplarına karşı tatbik ettiği bütün cebir ve şiddet vasıtalarına ve bütün mürteci matbuatın yalan ve iftiralara rağmen komünist partisi (2,700,000) rey kazanmış ve 45 mebus çıkarmıştır. Bu netice bize; üç milyona yakın şuurlu ve inkılâpçı işçinin, Amerika'nın; Almanya ve dolayısıyla bütün dünya işçilerini istismar etmek için tertib ve sosyal – demokratların büyük bir hararetle kabul ve propaganda ettikleri (devs) planı tuzağına düşmediklerini anlatıyor.

Alman komünistlerinin geçen intihaba nisbetle bir kaç yüz bin rey kaybetmeleri, inkılab düşmanlarını sevindiremez: çünkü 9000 inkılâpçı amelenin hükümet zindanlarına atıldıkları, partinin intihabat içtimalarının birçoğunun hükümet tarafından men edildiği, namzedlerden büyük bir kısmının kendilerini meydana çıkaramadıkları nazar-ı itibara alınır, bütün bu şerait altında, üç milyona yakın rey toplanan bir partinin amele sınıfı üzerinde ve memleketteki nüfuz ve tesiri kolaylıkla anlaşılır:

Esasen alman komünistleri için de intihab mücadeleleri kati mücadeleler değildir. Ve amele sınıfının mukadderatı, büsbütün başka bir sahada ve başka vasıtalarla tayin ve tahakkuk edecektir.

* * *

7 kânunuevvel intihabatı neticesi, başlıca fırkaların vaziyeti şu suretle gösterilebilir:

Evvela, rayhştag'daki mebusların miktarı – intihabata iştirak edenlerin adedine tabi – olduğundan geçen defa 472 olmasına rağmen bu sefer 500 olacaktır.

	Geçen sefer	Bu sefer
Sosyal demokratlar	778250 / 130	6007793 / 100
Milli – almanlar	6132255 / 101	5695205 / 96
Merkez	4061593 / 68	3914373 / 65

³⁹ Destek, taraftar.

⁴⁰ Birdenbire geri dönme.

Halkçılar	3017132 / 50	2649161 / 44
Komünistler	2700000 / 45	3692305 / 28
Demokratlar	1902646 / 32	1645305 / 28

Diğer cihetten Prusya (landtag) ı intihabatında komünist partisi, evvelden malik olduğu 17 mebusa mukabil bu sefer 47 mevki kazanmışlardır.

Şunu da ilave edelim ki son alman intihabatının hususiyetlerinden biri de, façistlerin kahkarî hezimetleridir. Onlar; malik oldukları 33 mevkiden bugün ancak 12'sini muhafaza etmektedirler.

Kızıl Diplomat

TÜSTAV

Sanat

Ertuğrul Muhsin

Türkiye’de tiyatro sanatının yegâne “rejisörü” ve Türkiye’nin en büyük aktörü Ertuğrul Muhsin ile konuştum. Ertuğrul Muhsin Türkiye’de aktörlüğün, ayyaşlık, cahillik ve külhanbeylik ile olan gayet sıkı rabitasını kökünden kıran bir kaç sahne sanatkârının en başında bulunmaktadır. Ertuğrul Muhsin sanatın ilim ile olan alakasını anlamış ve apostol’un meyhanesinde rakı içmekten ise her türlü sıkıntılara göğüs gerip dünyanın dört tarafında sanatını tekâmül ettirmek, biraz daha fazla öğrenmek, biraz daha fazla görmek, okumak için çalışmış çabalamıştır. Bugün Muhsin Türkiye’de tiyatro sanatının yegâne hakiki üstadıdır. Diğer aktörlerimiz, beyinleri bir at sineği gibi yaşayan “küçük burjuva” gururunu ve ferdiyetçiliği bırakmalı ve istidatlarından hakiki tiyatro sanatının ilmini öğrenmeye koşmalıdırlar.

Ertuğrul Muhsin’in Tiyatro Sanatı Hakkındaki Vecizeleri

Ertuğrul Muhsin’le yaptığım mülâkatı her mülâkat gibi yazmaktan ise onun fikirlerini birer düstur şeklinde çizmeyi ve bu suretle Türkiye’de tiyatro sanatının hayranlarına ve heveskârlarına iyice ezberlemeleri lazım gelen bir kaç vecize vermeyi daha münasib gördüm:

- 1-Hakiki sanatı herkes anlar.
- 2-Herkesin anlayabileceği sanatı en basit ve en sade vasıtalarla vücuda getirmek lazımdır.
- 3-Teknik sanatkâra değil, sanatkâr tekniğe hâkim olmalıdır.
- 4-Kabil olduğu kadar çerçevesiz ve hududsuz bir sanat istiyorum.
- 5-Sahnedeki rejisörün planı hâkim olmalıdır. Aynı aktör aynı rolü muhtelif rejisörlerin idaresi altında ayrı ayrı oynar.
- 6-Tiyatrodan adı ve basit natüralizmi istemek çok gülünç ve çok cahilâne bir arzudur.
- 7-Tiyatro ile geniş halk kitleleri arasında gayet sıkı bir rabita vardır.
- 8-Türkiye’de sanatın ilerleyememesi geniş halk kitleleri ile sıkı bir rabıtaya girişememesinden dolayıdır.
- 9-Sanat geniş halk kitlelerini kavradıkça daha ziyade tekâmül eder. Buna en iyi misal: 1917 inkılâbından sonra Rusya’da sanatın dev adımları ile ilerlemesidir.

N. H.

Küre-i Arzla Mülakat

Saçlarımı yıldırımlar okşuyor, gönlümü; yuvalarını şahika⁴¹larda kuran rüzgârlar taşıyor. Cisminin zerrat⁴²ını sonsuz vadilerin koynunda birbirini çılgınca kovalayan sulara, volkanik lavların siyah ve yakıcı ka'r⁴³ında; yavrusunu yalayan bir ineğin yumuşak ve pembe burnunda buldum. Dağılmıştım, kendimi yer yer dağıtmıştım; yoktum – vardım!

Bir tarafta mehtaba o soluk ve marzi rengini vermiş ötede, çıplak çöllerin madeni kayalarını yakıyor, kavuruyordum. Siyaha büyüyordum.

Görmüyor, işitmiyor, dokunmuyor, koklamıyor, tanımıyordum! Fakat “küre” ile, anamla karşı karşıya iç içe idim.

Beyaz saçlarını güneşe kınalatırken, benim, yavrusunun gönlünü arıyordu. Sizi temin ederim, babamın karısı olan anam bana bu kadar şefkatle bakmamıştı. Gözleri iki yıldızdı. Kirpikleri, kaşları nurdandı. Sesinde ipekler, sırmalar; hareketlerinde Ganj gibi bir nehrin mevzun ve kıvrak seyri vardı. Buna rağmen etler mi ve kemikler mi yiyen elem ve duyduğum kudurmuş ızdırab bana ondan alınmış, ondan gelmiş parçalar gibi geldi. Partiler ve renkler içinde yıkanan bu nurdan vücut niçin muzdaripti?

Kuşak yerine, beline, bütün bir kehkeşan⁴⁴ dolamıştı; niçin sevinmiyordu?

Başucunda, seyyareler, birer meşal gibi yanıyordu, fezada ninniler, nağmeler, terennümler dolaşıyordu, karşısında bir yıldız bin bir ziya oyunu yapıyor ve uzun, nurdan bir hançer gibi karanlıkların bağrına saplanıyordu; niçin gülemiyor, hiç olmazsa niçin ağlayamıyordu?

Sordu:

-“ne haberler getiriyorsun?”

-“kavga devam ediyor.”

-“çok kan akıyor mu?”

-“aktı ve daha – çok akacak.”

Mercan dudaklarını büktü ve hazin – tekrar sordu:

-“hala benden müteneffirler mi? Hala benim bağrında geçirdikleri günlere değil, o kendi hayalhanelerinde yarattıkları öteki hayata mı inanıyorlar?”

-hala maddeye karşı isyan ediyorlar. Hala Allah’a âşık olanlar var.”

-“bari bir türlü Allah tasavvur edebildiler mi?”

-“ne gezer, hala kafalarda aynı teşevvüş, hala gönülleri kemiren aynı şaşkınlık.”

-“din, milliyet, ırk. . . Bu farkları hakikat olarak kabul edenler var mı?”

-“sade bu kadar olsa, şehinşahlar var, imtiyazlılar var, sarraflar vardır çıplaklar var”

⁴¹ Zirve.

⁴² Zerreler, moleküller.

⁴³ Derinlik, dip.

⁴⁴ Samanyolu.

-“sen hangilerindensin?

-sana tapanlardan! Yalnız sana inananlardan!

Din, milliyet, ırk! Bu yalanları ortadan kaldırmak istiyoruz. Kitlenin hakkını kitleye iade ettireceğiz. İnsanların milyonlarla satılmasına nihayet vereceğiz. On kere on bin senedir haydudluk edenleri, edebilmek için kanun yapanları, usuller icad edenleri, top tüfek yıldırım yaratanları, kendi yıldırımlarıyla kahredeceğiz. Senin şfkli[şefkatli] koynunda sekiz yüz milyon yavrunun sekiz yüz milyon müsavi hakkı var. Bu hakkı o on binlerden alıp bu sekiz yüz milyona vereceğiz. Artık birbirimizi kesmeyeceğiz kestirmeyeceğiz, fakat [797] kesmemek için kestirmemek için ke – se – ceğiz!

Hortlakları mezarlarına iade edeceğiz!

Zulmetin dişlerini dökeceğiz!

Safra, balast⁴⁵ istemiyoruz: çalışan yaşayacak, çalışmayan çalıştırılacak! İmtina ederse geberecek!

-“adımlarınız fazla ağır! Dakikalara asır ismini vermişsiniz! Mazi, hal, istikbal diyorsunuz! Bunu size ben öğretilmedim. Mazi ölümden sonra gelen şeydir. Neden onun bu kadar meftunusunuz? Siz ki bana inananlardansınız, bilmeniz lazımdır ki:

“sonu gelecek sayıda”

Burhan Asaf

⁴⁵ Mıdır, iri çakıl taşı.

Resm-i Geçit

“Ton! Ton! Ton! . . .

Nik Karter, Nat Pinkerton!

Kelepçe, Brovnik! . . .

Tik. . . Tik. . .

Şerlok Holms!

Sesi kes!

Hes, pes!

Dur! . . .

Pusu kur! . . .

Köşede bir baş

Yavaş!

Ton! . . . Ton! . . . Ton! . . .

Nik Karter Nat Pinkerton!

Bir, iki, üç!

Sol, sağ, sol! . . .”

Boşalttı midelerini yetmiş yedi karakol!

Resm-i geçit var bugün de

Kapımızın önünde.

Kahkahalarımızı dişlerimizde bir çocuk gibi sıkalım,

Seyre çikalım! . . .

İşte köşeyi döndüler

Göründüler:

En önde “**Kambur**” geliyor.

Melanet dolu çekmecesini ensesinden yükseliyor.

Sanatının bir civan piridir bu!

Hepsinin emir-ül-emiridir bu! . . .

Kambura kandilli bir selam çaktık,

Sonra gülerek baktık,

On adım arkadan gelen bıçkına! . . .

7 ½’lik bir cebel topu takmış kışına,

Kapamış gözlerini paltosunun yakası

Ayna gibi parlıyor palaskasının tokası.
20 okka içsem de yalpa vurmam diyor.
HaAAAAyt!. . . Koş uçurmam diyor.
Bu fehim paşa'nın hayr-ül-halefi,
Afi kesiyor. . . afi! ! !
Bu rengârenk tavus kuşları
Peşimizden tırmanırlar yokuşları;
İnişlerde kayıp etmemek için bizi gözden;
Daha atik olurlar 50 yaşında bir öküzden.
Kızmıyoruz onlara
Kızılmaz,
Acınır
Böyle teneke oyuncak olanlara
Aramızda onların yalnız bir ismi bar:
Zavallılar!
Nazım Hikmet

Ressam Namık İsmail'e

Yeni Resim ve Yeni bir Ressam

Mukaddime

“Aydınlık” mecmuası amele sınıfının fikriyatını temsil eder. Amele sınıfı peşinde fakir köylüleri ve inkılâbçı münevverleri de sürüklediğinden dolayı “Aydınlık” mecmuası aynı zamanda amelelerin, fakir köylülerin ve inkılâbçı münevverlerindir. Bugünkü cemiyette tarihî – içtimaî manada en ön safta bulunan sınıf amele sınıfı olduğu için, onun fikriyatını aks ettiren “Aydınlığımız” da içtimaî inkılâb ve yeni sanat mecmuasıdır.

Binaenaleyh:

Türkiye’de ilk önce “Aydınlığın” sütunlarında yeni şiirden, yeni resimden, yeni tiyatrodan yani yeni sanattan bahs edilmesi gayet tabiidir.

Yeni Resim ve Yeni bir Ressam

Bugüne kadar resim sanatı birçok kemmi⁴⁶ tekâmüller geçirmiştir: Klasik, natüralist, ekspresyonist, ilh. . . Mektepler bu kemmi tekâmüllerin muhtelif merhaleleridir. Fakat kemiyeten tekâmüller keyfiyeten inkılablarla neticelenir, işte bugün *resim sanatı* bu keyfiyeten inkılâbın arifesinde bulunuyor. Bu inkılab muhtelif mekteplerde yalnız şekil değiştiren “*ve adi ibtidaî natüralizmi*” yıkacak onun yerine “*mürekkebat natüralizmi*” ikame edecektir. Fikrimizi izah edelim:

Bugün mevcut sanayi-i nefisenin en mütekâmili “mimarîdir”[*⁴⁷].

Niçin?

Çünkü:

“Mimarî”, tabiatın muhtelif unsurlarını toplayarak tabiatta mevcut olmayan fakat tabii olan bir terkib vücuda getiriyor.

İşte resimde vukua gelecek inkılab budur. Yani bir ressam sıcak mefhumunu vermek isterse harıl harıl yanan bir saç soba resmi yapmayacak fakat tabiatta mevcut sıcaklık unsurlarının resme kabil-i nakl olanlarını toplayarak bir sıcaklık terkibi vücuda getirecektir. Bu suretle “ibtidaî natüralizm” yıkılacak ve onun yerine mürekkebat natüralizm gelecektir.

Netice

Ben bu küçük makalemi bundan üç ay evvel yazsa idim Türk ressamlarının eserleri arasında bu yeni resim mefhumuna bir misal bulamayacaktım. Fakat şimdi bu misal elimde var. *Bu misal:* geçen nüshamızın ve bu nüshamızın kaplarındaki “kompozisyonları” doğuran genç ve fakat istidadı asırların kemmi tekâmüllerini bir sıçrama hareketiyle keyfiyeten inkılâba götürecektir olan *ressamımız*, “Aydınlıkçı” ressam (Sam)ın eserleridir.

Nazım Hikmet

⁴⁶ Cesur, yiğit.

⁴⁷ Bir çok kişiler mimarının sanayi-i nefiseden olmadığını iddia ediyorlarsa da. . .

[799]

(Dâhili Şüunun) Mabadı

Uğramıştık. Fakat işin asıl garibi şu idi ki aynı insanlar, on dakika sonra, kongrenin ikinci içtimainın zaman-ı inikadı mevzu-ı bahs edildiği zaman, maaş çıktığının ilk haftası olarak karar vermeye mecbur kalmışlardı.

Bütün bunlardan çıkarmak istediğimiz netice şudur: muallimlerde proleter vaziyettedirler. Ve müşterek menfaatlerini ancak kuvvetli tek bir sendika içinde teşekkül ve taazzi ettikleri zaman muvaffakiyetle müdafaa edeceklerdir.

Memduh Necdet

Mektepler Grevi

Sevimli Aydınlik Mecmuası Müdüriyetine

Erkek muallim mektebi grevi dolayısıyla matrud add edilen biz saf; masum t...enin şu on beş yirmi günlük heyecanlı anında pek kıymetli bir teşerrüfle karşılaştım. Bu da oldukça kavi bir maziye malik olup biz yoldaşların kalbinde kökleşen sosyalizm esasına tevafuk eden fikirleri canlı bir surette irae eden mecmuanızdır. Bu hususta samimi ve sade tebriklerimi arz ederken neşriyatınızın uzun ömürlü olmasını temenni ederim. Esef ile beraber söylüyorum ki neşriyatınızdan bu zamana kadar bi-haber kalmıştım. Aydınliği görünce külliyatıyla beraber aldım. Bendeniz – yukarıda anlaşılacağı vechile – mağdur bir talebeyim. Mağduriyetimi izah edeyim: bize taalluk eden heyet-i ilmiyenin bir kararı intişar etti. Bu kararın bir kısmı talebenin aleyhinde idi. Kararın ceffelkalem⁴⁸ tatbiki kalkışılması birer senemizin, üç sınıfın hakkının zayi olmasını mucib oldu. Bu karara muttali⁴⁹ olunca bütün mektepler vekâlete, meclise ayrı ayrı protestonameler yağdırdılar. Hususi muallimlikten yetişen mebuslara müracaat ettiler bağırdılar. Türk gençliği onlarca kayda şayan olmayan bu hadise karşısında köpürdü. Tuğyan etti. Netice hiç. . . Ne meclis ne de vekalet hatta bizleri temsil ettiğine kani olduğumuz mebuslarımız bile müsbet veya menfi cevap vermeye tenezzül etmediler. Hatta hadiseyi tenkide bile şayan görmediler veya görmek istemediler. Arkada birer seneleri yere serilen, Türkiye ilim ordusunun esasını teşkil eden mevcudiyeti nazar-ı itibara almadılar. Bizi son derece dil-gir ettiler, aleni mağduriyete duçar olduk. Bin beş yüz iki bin kişilik bir kitle zayi olan hakkın düşünmeden verilmiş kararlara feda edildiğini, haysiyet-i ilmiyesiyle istihza edilip nazar-ı itibara alınmayacak bir zümre olduğunu görünce pek tabii olan grevi yaptı. Bu hadise sebebiyle bir çok kişiler kovuldu. Zavallı proletarya yavrularının maişet hayatına bir an evvel atılmak için çabalayan kanatlarını kırdı. İşçi ve çiftçi ve fakir halk çocuklarının bir sene daha cehalette kalmalarını mucib oldu. Niçin böyle yapıldı?

Efendiler! Sorarım: bu yapılan hareketler, aleyhimizde olan kararlar doğru mu?

⁴⁸ Düşünmeksizin, birdenbire.

⁴⁹ Haberli.

Bu ekserimizin ittihad ve vifak⁵⁰ı bilmediğinden, şuursuz hareketinden, hülasa cehaletimizdendir.

Binaenaleyh bütün yoldaşlara hitaben: “bulduğunuz vaziyeti idrake, ittihada koşunuz!” diye var kuvvetimle bağıırım.

Grevci talebelerden

İmza mahfuzdur

Aydınlık – bazı yerlerde tard edilen talebenin – maalesef bir kaç müstesna olmak üzere – mekteplerine alındıklarını büyük bir memnuniyetle haber aldık. Ancak, hadiseyi mucib olan mesele bu suretle halledilmiş olmuyor.

Yarıncı içtimai inkılâbın işçi rehberleri aydınlığı okuyunuz. Aydınlığa bakınız.

[800]

[resim var]

Bütün dünya işçileri birleşiniz!

Aydınlık

Ameleler

Fakir köylüler

İnkılâpçı münevverler

Aydınlığa abone olunuz

Abone bulunuz

1923

Aydınlık: amelelerin, köylülerin, inkılâpçı münevverlerin mecmuasıdır.

⁵⁰ Anlaşma, barış.